Original Article

Journal of
Village and Space Sustainable Development
2026, Vol.7, No.3, Serial No. 27, p. 71-94
https://doi.org/10.22077/vssd.2026.10912.1355

Comparative Performance Analysis of Local Village Management Across Administrative Grades: Evidence from Zarand County

Mehdi Momeni[1], Mohammad Reza Bakhshi[2*], Mahmoud Fallsolayman[3]

1. Department of Plant Production and Genetics, Faculty of Agriculture, University of Birjand, Birjand, Iran.
2. Assistant Professor of Agricultural Economics, Department of Plant Production and Genetics, Faculty of Agriculture, University of Birjand, Birjand, Iran.
3. Associate Professor of Geography and Rural Planning, Department of Geography, Faculty of, Faculty of Literature and Humanities, University of Birjand, Birjand, Iran.

**Corresponding author, Email: mbakhshi@birjand.ac.ir*

Keywords:
Performance Evaluation, Rural Administration, Rural Management.

Received:
29/Jan/2026
Revised:
21/May/2026
Accepted:
08/Jun/2026

1. Introduction

In today's contemporary world, the need to decentralize the administrative system in order to facilitate efficiency, effectiveness and good governance has become a general rule, and all countries, both developed and developing, are trying to provide services to the people at the grassroots and local levels. Rural communities are no exception to this rule, and like other social systems, they require the establishment of a specific management organization in order to achieve development goals and the principled and efficient management of rural resources and facilities. The rural administration, as the main arm of the government in implementing, monitoring and organizing development programs, plays an important role in achieving a desired level of welfare and improving the quality of rural life. The success of rural administrations in achieving development goals is possible when their performance is carefully evaluated and if this evaluation is carried out by the beneficiaries and recipients of services, namely the people of the villages. Accordingly, the current study evaluated the performance of modern rural administration management in the development of rural areas from the perspective of the residents of the villages of Zarand County.

2. Methodology

This study is a quantitative research in nature and, according to the purpose of the study, an applied research and, in terms of data collection, a descriptive-analytical research that was conducted using the survey technique. The statistical population of the study included household heads in the villages of Zarand County, who were selected as a statistical sample using the Cochran formula, 260 people and were studied using the random sampling method and proportional assignment. The main tool for data collection was a researcher-made questionnaire, whose face and content validity was assessed and confirmed based on the study background and the opinions of experts and scholars in the field of rural development, and its reliability was assessed and confirmed using Cronbach's alpha coefficient (0.98).

3. Findings

The results showed that the mean performance score of rural administration in rural development was 2.57, which is evaluated as weak. The results of the one-sample t-test indicated that the performance of rural administration in the economic (2.04), service-infrastructural (2.69), socio-cultural (2.59), and

physical-environmental (2.47) dimensions was weak; however, the behavioral dimension (3.25) demonstrated above-average performance. Spearman's correlation test revealed a direct and significant relationship between the rural administration grade and performance in the socio-cultural ($r = 0.188$, $P = 0.002$), physical-environmental ($r = 0.173$, $P = 0.005$), service-infrastructural ($r = 0.154$, $P = 0.013$), and behavioral ($r = 0.124$, $P = 0.045$) dimensions. However, no significant relationship was observed between the rural administration grade and economic performance ($P = 0.096$). Furthermore, the Friedman test showed that the highest mean rank belonged to the behavioral dimension (4.57) and the lowest to the economic dimension (1.41) ($P < 0.001$).

4. Discussion and Conclusion

The findings of this study revealed that the performance of rural administrations in four dimensions—economic activities, socio-cultural, physical-environmental, and service-infrastructural—was below the average level, while only the behavioral dimension demonstrated above-average performance. In explaining the reasons for the unsatisfactory performance of rural administrations in the economic, service-infrastructural, socio-cultural, and physical-environmental dimensions (despite relatively favorable performance in the behavioral dimension), the following factors can be cited: (a) structural-institutional causes (mismatch between assigned duties and the rural administrations grade), (b) financial-resource causes (lack of sustainable revenues), (c) managerial-knowledge causes (weakness in the specialized skills of rural administrations directors), and (d) environmental-coordination causes (weak inter-sectoral collaboration). The results of Spearman's correlation test indicated a direct and significant relationship between the rural administration grade and performance in the socio-cultural ($r = 0.188$), physical-environmental ($r = 0.173$), service-infrastructural ($r = 0.154$), and behavioral ($r = 0.124$) dimensions. This finding aligns with the theoretical principle that "greater resources lead to better performance" and confirms that an increase in the rural administration grade (resulting from increased population, area, workload, and village revenue) provides a favorable context for improving services. In light of the research findings and with the aim of improving the performance of rural administrations in Zarand County and similar regions, the following recommendations are proposed: revising the duties of rural administrations based on their grade, establishing an incentive system for rural administrations directors in small villages, diversifying the revenue sources of rural administrations, utilizing the corporate social responsibility capacity of mining and industrial companies in Zarand County, designing and implementing specialized training courses based on needs assessments, and forming a coordination council of executive agencies at the district level with the participation of rural administrations directors.

How to cite this article:
Momeni, M., Bakhshi, M.R., & Fallsolayman, M. (2026) Comparative Performance Analysis of Local Village Management Across Administrative Grades: Evidence from Zarand County. *Village and Space Sustainable Development*, **7(3), 71-94.** https://doi.org/10.22077/vssd.2026.10912.1355

Copyright: © 2026 by the authors. Licensee Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

مقاله پژوهشی

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره ۷، شماره ۳، پیاپی ۲۷، پاییز ۱۴۰۵، صفحات ۹۴-۷۱

https://doi.org/10.22077/vssd.2026.10912.1355

ارزیابی و مقایسه عملکرد دهیاری‌ها در مدیریت نوین روستایی با تأکید بر درجه دهیاری: مطالعه موردی شهرستان زرند

مهدی مومنی[۱]، محمدرضا بخشی[۲*]، محمود فال سلیمان[۳]

۱. گروه مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

۲. استادیار اقتصاد کشاورزی، گروه مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

۳. دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم‌انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: *mbakhshi@birjand.ac.ir*

واژگان کلیدی:

ارزیابی عملکرد، دهیاری، مدیریت روستایی.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۴/۱۱/۰۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۵/۰۲/۳۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۵/۰۳/۱۸

چکیده:

دهیاری‌ها به‌عنوان نهاد اجرایی مدیریت محلی در نواحی روستایی، نقش مهمی در برنامه‌ریزی، سازماندهی و اجرای برنامه‌های توسعه روستایی ایفا می‌کنند. ارزیابی عملکرد این نهادها می‌تواند زمینه شناسایی نقاط قوت و ضعف آن‌ها را فراهم سازد و به بهبود کیفیت خدمات ارائه‌شده منجر شود. بااین‌حال، ارزیابی عملکرد این نهاد به‌ویژه باتوجه‌به نظام درجه‌بندی آن کمتر موردتوجه قرار گرفته است. هدف این پژوهش، ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان و بررسی رابطه بین «درجه دهیاری» با ابعاد پنج‌گانه عملکرد (اقتصادی، خدماتی – عمرانی، فرهنگی–اجتماعی، کالبدی–زیست‌محیطی و رفتاری) در شهرستان زرند است. جامعه آماری شامل سرپرستان خانوارها در روستاهای دارای دهیاری باسابقه بیشتر از ۵ سال بود که با استفاده از فرمول کوکران ۲۶۰ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب و موردمطالعه واقع شدند. ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق ساخته بود که روایی صوری و محتوایی آن با بهره‌گیری از نظرات کارشناسان توسعه روستایی و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در بازه ۰/۹۵ الی ۰/۹۸ تأیید شد. نتایج نشان داد میانگین نمره عملکرد دهیاران در توسعه روستایی ۲/۵۷ است که در حد ضعیف ارزیابی شده است. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که عملکرد دهیاران در ابعاد اقتصادی (۲/۰۴)، خدماتی–عمرانی (۲/۶۹)، فرهنگی–اجتماعی (۲/۵۹) و کالبدی–زیست‌محیطی (۲/۴۷) ضعیف است، اما بعد رفتاری (۳/۲۵) عملکردی بالاتر از حد متوسط داشت. آزمون همبستگی اسپیرمن حاکی از وجود رابطه مستقیم و معنی‌دار بین درجه دهیاری با عملکرد در ابعاد فرهنگی–اجتماعی ($r = ۰/۱۸۸$، $P=۰/۰۰۲$)، کالبدی–زیست‌محیطی ($r = ۰/۱۷۳$، $P= ۰/۰۰۵$)، خدماتی–عمرانی ($r = ۰/۱۵۴$، $P= ۰/۰۱۳$) و رفتاری ($r = ۰/۱۲۴$، $P= ۰/۰۴۵$) بود. اما رابطه معنی‌داری بین درجه دهیاری و عملکرد اقتصادی مشاهده نشد ($P = ۰/۰۹۶$). همچنین، آزمون فریدمن نشان داد بیشترین میانگین رتبه‌ای مربوط به بعد رفتاری (۴/۵۷) و کمترین مربوط به بعد اقتصادی (۱/۴۱) است ($P < ۰/۰۰۱$).

۱–مقدمه

در جهان معاصر، تمرکززدایی از نظام اداری و واگذاری امور به نهادهای محلی به‌عنوان یکی از ارکان اساسی حکمرانی مطلوب و تسهیل ارائه خدمات به مردم در سطح پایه شناخته می‌شود. کشورها اعم از توسعه‌یافته و در حال توسعه، همواره تلاش کرده‌اند با ایجاد نهادهای مدیریت محلی، کارایی، اثربخشی و پاسخگویی را در نظام اداری خود افزایش دهند (لاوال[1]، ۲۰۱۴، ۱۴۰). جوامع روستایی نیز از این قاعده مستثنی نبوده و به دلیل مناسبات خاص اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی، نیازمند الگوی مدیریتی متناسب با شرایط بومی خود هستند (پوررمضان و همکاران،۱۳۹۵، ۱۳۷؛ برقی و همکاران،۱۳۹۳، ۸۹).

پس از انقلاب اسلامی، مدیریت روستایی ابتدا بر عهده شوراهای اسلامی نهاده شد، اما این نهاد به دلیل فقدان قدرت اجرایی و ساختار اداری منسجم، نتوانست به تنهایی از عهده انجام تمامی وظایف مدیریتی برآید. از این رو، در سال ۱۳۷۷ قانون تأسیس دهیاری‌ها به تصویب رسید و دهیاری به‌عنوان نهادی عمومی غیردولتی و بازوی اجرایی شورا، مسئولیت انجام ۴۸ وظیفه مشخص در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی–فرهنگی، عمرانی، خدماتی و زیست‌محیطی را بر عهده گرفت (بدری و همکاران، ۱۳۹۰، ۷۹؛ برقی و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۰۵). در طی دو دهه گذشته دهیاری‌ها نقش محوری در اجرا، نظارت و سازماندهی برنامه‌های توسعه روستایی را بر عهده داشته و تحقق اهدافی نظیر کاهش فقر، افزایش امنیت غذایی، بهبود زیرساخت‌ها و ارتقای کیفیت زندگی روستاییان تا حد زیادی به کارآمدی این نهاد وابسته است. با وجود اهمیت و ضرورت وجود دهیاری‌ها در فرآیند توسعه روستایی، این نهاد با چالش‌های متعددی نظیر عدم استقلال مالی و وابستگی به بودجه دولتی، ضعف در مشارکت مردمی واقعی، تمرکززدایی ناکافی، تداخل وظایف با نهادهای دیگر، کمبود منابع درآمدی پایدار، و قرارگیری تحت نظارت وزارت کشور (به جای یک سازمان تخصصی توسعه روستایی) روبرو است (آمدی و همکاران، ۱۴۰۴، ۵۱۴).

بااین‌حال، میزان موفقیت این نهادها در تحقق اهداف توسعه روستایی نیازمند ارزیابی مستمر و علمی است. ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها نه‌تنها میزان اثربخشی اقدامات آن‌ها را مشخص می‌کند، بلکه می‌تواند به اصلاح سیاست‌ها، افزایش رضایت روستاییان و بهبود حکمرانی محلی منجر شود. باتوجه‌به گذشت بیش از دو دهه از تأسیس دهیاری‌ها، اکنون این پرسش اساسی مطرح است که آیا دهیاری‌ها توانسته‌اند از دیدگاه ذینفعان اصلی یعنی روستاییان، عملکرد مطلوبی در حوزه‌های فوق الذکر داشته باشند؟ پاسخ به این پرسش مستلزم آن است که عملکرد دهیاری‌ها به صورت نظام‌مند، علمی و از منظر بیرونی (مردم–محور) مورد ارزیابی قرار گیرد. بر همین اساس پژوهش حاضر با هدف ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی شهرستان زرند از دیدگاه خانوارهای روستایی و با تأکید بر تفاوت درجه دهیاری‌ها انجام شده است. در دو دهه اخیر، پژوهش‌های متعددی به ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها پرداخته‌اند. برخی از این مطالعات عملکرد دهیاری‌ها را در ابعاد اقتصادی و عمرانی ضعیف ارزیابی کرده‌اند (احمدی و چراغی، ۱۳۹۶؛ نوروزی و همکاران، ۱۳۹۶؛ قنبری و نادریان‌فر، ۱۳۹۷)، در حالی که برخی دیگر عملکرد نسبتاً مطلوبی در ابعاد رفتاری و خدماتی گزارش کرده‌اند (فال سلیمان و همکاران، ۱۳۹۱؛ برقی و همکاران، ۱۳۹۷). بااین‌حال، بررسی عمیق ادبیات موضوع نشان می‌دهد که مطالعات پیشین دارای سه شکاف اساسی هستند: نخست اینکه اغلب مطالعات، عملکرد دهیاری‌ها را در چهار بُعد اقتصادی، فرهنگی–اجتماعی، کالبدی–عمرانی و زیست‌محیطی بررسی کرده‌اند، اما «بُعد رفتاری» (شامل روابط عمومی، پاسخگویی، وجدان کاری، قانون‌گرایی و حضور مستمر دهیار) به‌عنوان یک بُعد مستقل و متمایز از سایر ابعاد عملیاتی مورد تحلیل قرار نگرفته است. این در حالی است که تمایز بین «سبک ارائه خدمات» و «محتوا و خروجی خدمات» از اهمیت نظری بالایی برخوردار

[1] -Lawal

است و امکان سنجش «شکاف عملکرد» میان شایستگی‌های فردی–اجتماعی و شایستگی‌های فنی–تخصصی دهیاران را فراهم می‌آورد. ثانیاً بیشتر مطالعات گذشته در مناطقی با اقتصاد عمدتاً کشاورزی (مانند گیلان، مازندران، اصفهان و خراسان) یا مناطق مرزی انجام شده است. شهرستان زرند با اقتصاد ویژه «معدن–کشاورزی» (وجود معادن زغال‌سنگ و فولاد در کنار فعالیت‌های کشاورزی) تاکنون در ادبیات مدیریت روستایی ایران مغفول مانده است. این در حالی است که وجود صنایع بزرگ می‌تواند فرصت‌های ویژه‌ای از محل مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها برای توسعه روستایی ایجاد کند. ثالثاً این پژوهش رابطه بین درجه دهیاری و عملکرد را به صورت تفکیک‌شده برای هر یک از ابعاد پنج‌گانه مورد بررسی قرار می‌دهد که در پژوهش‌های قبلی مورد بررسی قرار نگرفته است.

بر اساس مباحث مطرح‌شده، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به سه پرسش اساسی است: نخست، عملکرد دهیاری‌های شهرستان زرند در پنج بُعد اقتصادی، خدماتی ـ عمرانی، فرهنگی ـ اجتماعی، کالبدی ـ زیست‌محیطی و رفتاری از دیدگاه روستاییان در چه سطحی قرار دارد و آیا با سطح متوسط تفاوت معناداری دارد؟ دوم، آیا بین درجه دهیاری و عملکرد آن در هر یک از ابعاد پنج‌گانه رابطه معناداری وجود دارد و به‌ویژه آیا افزایش درجه دهیاری با بهبود عملکرد اقتصادی آن همراه است؟ و سوم، آیا عملکرد دهیاری‌ها در روستاهای برخوردار از درجات مختلف (۱ تا ۶) تفاوت معناداری دارد و کدام درجات از عملکرد مطلوب‌تر و کدام‌یک از عملکرد نامطلوب‌تری برخوردارند؟

۲– بنیان نظریه‌ای

ارکان مدیریت روستایی (شورای اسلامی و دهیار)

روستاها به منزلهٔ مکان‌هایی خاص با شیوهٔ زنـدگی و فعالیت‌هایی متفاوت نسبت به شهرها، نیازمند الگوی مدیریتی مجزا و منطبق با شرایط اقتصادی، اجتمـاعی و بوم شناختی حاکم بر روسـتا هسـتند (صحنه، ۱۴۰۰، ۴). مدیریت روستایی در واقع فرایند سازماندهی و هدایت جامعه و محیط روستایی از طریق شکل‌دادن به سازمان‌ها و نهادها به منظور تامین اهداف جامعه روستایی است (موسویان و همکاران، ۱۴۰۲، ۴۰). در این فرآیند و با مشارکت مردم و ازطریق تشکیلات و سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا گردیده و تحت نظارت و ارزشیابی قرارمی‌گیرد (رضوانی، ۱۳۸۳، ۲۱۱). همچنین خروجی این فرآیند می‌بایست زمینه و محیط مناسبی را برای زندگی راحت‌تر و کارآمدتر روستاییان به تناسب ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی فراهم نماید. لذا در قالب این تعریف کلی می‌توان اهداف خُرد زیر را برای مدیریت روستایی در نظرگرفت:۱–نوسازی و بهسازی محیط فیزیکی روستایی؛۲–هدایت و نظارت بر فرآیند عمران روستایی؛۳–ارتقای شرایط کار و زندگی در روستا (دربان آستانه،۱۳۸۹، ۱۵).

پس از انقلاب اسلامی، وظیفهٔ مدیریت روستایی بر عهدهٔ شورای اسلامی روستا گذاشته شد و با تصویب قانون تأسیس دهیاری‌ها در سال ۱۳۷۷، نهاد دهیاری در نوک پیکان مدیریت روستایی قرار گرفت (مرادی و پاپزن، ۱۳۹۱، ۱۷۸). انتخاب دهیار به‌عنوان مدیریت نوین روستایی را می‌توان نقطه عطفی در تاریخ مدیریت روستایی به شمار آورد (عنابستانی و تکلو، ۱۴۰۲، ۴). بر اساس قوانین، دهیاری هر روستا دارای وظایف مشخصی به شرح ذیل است:

الف– وظایف اقتصادی– مالی: که عُمده‌ترین آن شناسایی زمینه‌های اشتغال در روستا و مساعدت در جهت تأمین کار برای افراد جویای کار با همکاری دستگاه‌های مرتبط؛ تشویق و ترغیب روستاییان به توسعهٔ صنایع دستی و اهتمام به ترویج؛ توسعه و بازاریابی محصولات کشاورزی و دامی روستا؛ کمک به شورا در خصوص بررسی و شناخت کمبودها؛ نیازها و نارسایی‌های اقتصادی و تهیه طرح‌ها و پیشنهادهای اصلاحی و علمی در زمینه‌های یادشده و ارائهٔ آن به مسئولان ذی‌ربط جهت اطلاع، برنامه‌ریزی و اقدام است.

ب- وظایف خدماتی- اجتماعی و سیاسی: همکاری با سازمان‌ها و نهادهای دولتی و ایجاد تسهیلات لازم برای ایفای وظایف آنها؛ پیگیری و مساعدت در جهت ایجاد مؤسسات فرهنگی؛ تشویق و ترغیب روستاییان به انجام اقدامات لازم؛

ج- وظایف کالبدی -عمرانی و زیست محیطی: فراهم‌نمودن زمینهٔ ایجاد خیابان‌ها، کوچه‌ها، میادین، پارک‌ها، فضای سبز ورزشی، آموزشی، مراکز تفریحی عمومی و توسعهٔ معابر و پیگیری طرح‌ها و نظارت بر اجرای آنها؛ تسطیح معابر؛ تشریک مساعی با سازمان صنایع دستی، گردشگری و میراث فرهنگی در حفظ بناها و آثار باستانی روستا، احداث، نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات عمومی اقتصادی، اجتماعی فرهنگی ورزشی و رفاهی موردنیاز روستا در حد امکانات؛ بهبود وضعیت زیست محیطی روستا؛ مراقبت بر اجرای بهداشتی و حفظ نظافت و ایجاد زمینهٔ مناسب برای تأمین بهداشت محیط (معاونت حقوقی ریاست جمهوری، ۱۴۰۴). در یک نگاه کلی می‌توان بیان داشت نقش کارکردی دهیاری‌ها، انجام اقدامات و فعالیت‌هایی است که در راستای تحقق اهداف کلان مدیریت نوین روستایی و بهبود شرایط زندگی روستاییان صورت می‌گیرد (خواجه شاه کوهی و همکاران، ۱۳۹۱، ۲۴).

حکمرانی محلی

در هر جامعه‌ای، نظام حکمرانی مجموعه‌ای از کارکردهای اساسی همانند تأمین امنیت، ارائه خدمات کارآمد و مؤثر بخش عمومی پایه و فراهم‌آوردن زمینه مشارکت سیاسی و پاسخگویی بخش عمومی را انجام می‌دهد (برینکرهوف و جانسون[1]، ۲۰۰۹، ۵۸۸). نظریه حکمرانی محلی ریشه در تحولات اندیشه سیاسی و مدیریت دولتی در نیمه دوم قرن بیستم دارد. این سطح حکمرانی صرفاً به عرضه مجموعه‌ای از خدمات محلی محدود نمی‌شود، بلکه به خدماتی ازجمله حفاظت از حق حیات و آزادی ساکنان محل، ایجاد فضای گفتگوی مدنی و مشارکت دمکراتیک، توسعه محلی بازار و از نظر زیست‌محیطی پایدار می‌پردازد و چارچوب تعاملات شهروندان با هم و با دولت و زمیه تصمیم‌گیری جمعی و عرضه خدمات عمومی محلی را فراهم می‌کند. بر اساس این نظریه، حکمرانی مطلوب در سطح محلی مستلزم تحقق چهار مؤلفه اساسی است: پاسخگویی، شفافیت، مشارکت و پیش‌بینی‌پذیری (تایلور[2]، ۲۰۱۶، ۲۳). در این چارچوب، نهادهای مدیریت محلی (مانند دهیاری‌ها) صرفاً مجریان دستورات دولت مرکزی نیستند، بلکه باید به‌عنوان بازیگران مستقل و مسئول در برابر، جامعه محلی ایفای نقش کنند (بلیر[3]، ۲۰۰۰). یک سیستم پایدار حکمرانی محلی، سیستمی است که بتواند نقش‌های اجتماعی چهارگانه (حمایت از هویت سیاسی؛ تضمین توسعه اقتصادی؛ تسهیل تأمین رفاه و توزیع مجدد؛ حمایت از تغییر و توسعه سبک زندگی و انتخاب‌های شهروندان از طریق اجرای حکمرانی اجتماع‌محور) را ترکیب کند و حکمرانی اجتماع‌محور را به‌عنوان کارکرد اجتماعی کلیدی خود در نظر گیرد (کیقبادی، ۱۴۰۳، ۷). حکمروایی محلی به کیفیت اداره امور محلی در مناطق روستایی اشاره دارد؛ مدیریتی که به وسیله شوراها و دهیاران به‌عنوان مدیران محلی قابل اجراست. (فولادی نشتا و همکاران، ۱۴۰۱، ۴). حکمروایی خوب در مناطق روستایی، تجلی مردم سالاری محلی و سازوکاری برای تحقق توسعه پایدار است (کاردوس[4]، ۲۰۱۲، ۱۱۶۶). این نوع حکمرانی به دنبال مشارکت مؤثر شهروندان و کنشگران محلی در تعیین آرمان‌ها و خواسته‌های محلی و تلاش مشترک برای تحقق اهداف و خواسته‌های جامعهٔ محلی است. (دکر و کمپن[5]، ۲۰۰۴، ۱۱۵).

[1] - Brinkerhoff & Johnson
[2] - Taylor
[3] - Blair
[4] - Kardos
[5] - Dekker & Kempen

یکی از مفاهیم کلیدی در نظریه حکمرانی محلی، تمرکززدایی است. تمرکززدایی در چارچوب حکمرانی، به معنای انتقال نظام‌مندِ اختیار، منابع و مسئولیت‌ها از دولت مرکزی به سطوح پایین‌تر حکومت، از جمله مقامات منطقه‌ای، ایالتی و محلی است که با هدف افزایش پاسخگویی و کارآمدی حکومت صورت می‌پذیرد (فاگوت[1]، ۲۰۱۴، ۳). بر اساس استدلال باردهان[2] (۲۰۰۲) تمرکززدایی موفق زمانی محقق می‌شود که نهادهای محلی دارای سه ویژگی باشند: الف- استقلال مالی (توانایی تأمین درآمد پایدار)، ب-اختیارات اجرایی کافی (قدرت تصمیم‌گیری در سطح محلی) و ج- مکانیسم‌های پاسخگویی به مردم (نظیر انتخابات محلی، جلسات عمومی و ارزیابی عملکرد مردمی).

در ایران، دهیاری‌ها به‌عنوان مصداق عینی نهادهای مدیریت محلی، از منظر نظریه حکمرانی محلی دارای نقاط قوت و ضعف هستند. از یک سو، وجود شوراهای اسلامی منتخب مردم و الزام دهیار به پاسخگویی به شورا، گامی در جهت تحقق پاسخگویی محلی است. از سوی دیگر، وابستگی مالی شدید دهیاری‌ها به کمک‌های دولتی و عدم تنوع درآمدی، استقلال مالی آنها را تضعیف کرده و کارآمدی حکمرانی محلی را کاهش می‌دهد (آمدی و همکاران، ۱۴۰۴، ۵۱۴).

ارزیابی عملکرد مدیریت محلی

مدیریت محلی به‌عنوان نهاد سیاست‌گذار و مجری برنامه‌ها و پروژه‌های شهری و روستایی، نقش مهمی در کاهش نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی و ارتقای سطح توسعه ایفا می‌کند. ارزیابی میزان موفقیت این نهاد در تحقق اهداف خود مستلزم سنجش دقیق عملکرد آن از طریق اندازه‌گیری، مقایسه و ارزیابی اقدامات و نتایج حاصل است. سنجش عملکرد، علاوه بر آشکار ساختن نقاط قوت و ضعف و میزان موفقیت یا ناکامی سازمان، از ابزارهای تحقق اصول حکمرانی خوب، به‌ویژه پاسخگویی و محاسبه‌پذیری، به شمار می‌رود (ایمانی‌جاجرمی و فیروزآبادی، ۱۳۸۶، ۹۲). اهمیت این موضوع در نهادهای دموکراتیک و منتخب محلی، از جمله شوراهای روستایی، دوچندان است؛ زیرا استمرار اعتماد و حمایت مردم و امکان انتخاب مجدد مدیران، به میزان اثربخشی اقدامات و پاسخگویی آنان در قبال مسائل و نیازهای جامعه محلی وابسته است. از این منظر، استقرار نظام ارزیابی عملکرد می‌تواند از طریق بهبود فرایند هدف‌گذاری، تقویت بهبود مستمر، بهره‌برداری بهینه از منابع انسانی و مالی، افزایش اثربخشی و توان دستیابی به اهداف، ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری از طریق شناسایی نقاط قوت و ضعف، افزایش مشارکت و آگاهی عمومی نسبت به عملکرد نهادهای دولتی و تقویت مشارکت کارکنان و پذیرش تغییر و تحول سازمانی، زمینه ارتقای کارآمدی مدیریت محلی را فراهم سازد (رستمی و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۱۱).

سنجش عملکرد معمولاً بر پایه مجموعه‌ای از معیارها و شاخص‌ها انجام می‌شود که ابعاد مختلف فعالیت و میزان اثربخشی سازمان را ارزیابی می‌کنند. مهم‌ترین این شاخص‌ها عبارت‌اند از: شاخص‌های هزینه‌ای که وضعیت عملکرد مالی و میزان هزینه‌ها و درآمدها را در یک دوره مشخص بررسی می‌کنند؛ شاخص‌های جذب و مقدار که میزان استفاده از خدمات و برنامه‌ها را نسبت به ظرفیت موجود یا نمونه‌های مشابه می‌سنجند؛ شاخص‌های تأثیر یا نتیجه که پیامدها و منافع حاصل از ارائه خدمات را ارزیابی می‌کنند؛ و شاخص‌های واکنش استفاده‌کنندگان که میزان رضایت دریافت‌کنندگان خدمات را از طریق ابزارهایی مانند پرسشنامه و بررسی شکایات ثبت‌شده مورد سنجش قرار می‌دهند (ایمانی‌جاجرمی و فیروزآبادی، ۱۳۸۶، ۹۵).

ار بین رهیافت‌های مذکور، رهیافت آخر به طور گسترده در مورد سنجش و ارزیابی عملکرد نهادهای عمومی غیردولتی نظیر دهیاری‌ها مورد استفاده قرار گرفته است که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

[1] - Faguet
[2] - bardhan

احمدی میبدی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی عملکرد دهیاران در توسعه اقتصاد نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان مشهد را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد، عملکرد دهیاران در شاخص‌های کاهش بیکاری و توسعه اشتغال و تشویق به سرمایه گذاری نامطلوب است و در شاخص تلاش به منظور افزایش درآمد تقریباً عملکردی متوسط داشته‌اند. همچنین بین عملکرد دهیاران روستاهای موردمطالعه تفاوت وجود دارد و دهیاران روستاهای فارمد، دوست‌آباد و امیرآباد عملکرد بهتری در مقایسه با سایر روستاها داشته‌اند.

صحنه (۱۴۰۰) رضایتمندی ساکنان نواحی روستایی شهرستان آق قلا از عملکرد دهیاری‌ها را با استفاده از روش پیمایشی تحلیل نموده است. نتایج نشان دهندۀ تفاوت معنادار سطح رضایت روستاییان در هشت روستای مورد مطالعه از عملکرد دهیاری‌ها در زمینه‌های مختلف است. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، مهم‌ترین مشکل دهیاری‌ها کمبود منابع مالی برای توسعۀ روستا بوده و میزان رضایت از عملکرد دهیاری‌ها در ابعاد مورد بررسی در روستاهای پرجمعیت‌تر به خاطر قدرت مطالبه‌گری ساکنان، بسیار بیشتر از روستاهای کم جمعیت بوده است.

بررسی مقایسه‌ای نگرش روستاییان و دهیاران در عملکرد دهیاری‌ها در رابطه با اجرایی‌شدن شاخص‌های طرح هادی در روستا توسط حاتم‌نیا و همکاران (۱۳۹۸) نشان‌داد ویژگی‌های فردی روستاییان و دهیاران بر عملکرد دهیاری‌ها در اجرای طرح هادی مؤثر است. همچنین، بین نگرش روستاییان و دهیاران با شاخص‌های اجتماعی و شاخص‌های فیزیکی-کالبدی عملکرد دهیاری‌ها در اجرای طرح هادی رابطه‌ی معنی‌داری مشاهده شد، اما برای شاخص‌های اقتصادی این رابطه معنی‌دار نبود.

مقایسه تطبیقی عملکرد دهیاری‌های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ استان کردستان حکایت از آن دارد که در صورت وجود ساختارهای مناسب اداری و تشکیلاتی، میزان موفقیت دهیاری‌ها بیشتر خواهد بود. دهیاری در روستاهای بزرگ به مراتب موفق‌تر از روستاهای کوچک عمل کرده‌اند که با توجه به موارد قانونی و شرایطی که برای فعالیت دهیاری‌ها در نظر گرفته شده‌است، می‌توان دریافت که جمعیت، ملاک تعیین کننده‌ای برای موفقیت دهیاری‌ها محسوب می‌شود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۱).

فال‌سلیمان و همکاران (۱۳۹۸) با ارزیابی عملکرد مدیریت نوین روستایی روستاهای شهرستان عنبرآباد در استان کرمان، تاثیر عملکرد دهیاران را بر بهبود وضعیت کالبدی و عمرانی، زیست- محیطی و اجتماعی در حد متوسط و بر بهبود وضعیت اقتصادی در سطح زیاد گزارش نمودند. نتایج پژوهش لطفی و همکاران (۱۳۹۵) در تحلیل عملکرد دهیاری‌ها در فرآیند توسعه اقتصادی روستاهای بخش بادرود در شهرستان نطنز استان اصفهان حاکی از این است که دهیاری‌ها نقش مثبتی در توسعه اقتصادی روستاها ایفا کرده‌اند. همچنین دهیاری‌ها از نظر اقتصادی نقش چندانی در ایجاد زمینه برای تشکیل کارگاه‌های تولیدی در روستا نداشته‌اند، اما تأثیر مثبتی در بازاریابی محصولات کشاورزی و سنددار شدن املاک روستاییان داشته‌اند.

واکاوی عملکرد دهیاری‌ها در زمینه توسعه پایدار فضا از حیث ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست-محیطی روستاهای بخش مرکزی شهرستان قاینات نشان داد دهیاری‌ها در بهبود وضعیت اجتماعی – فرهنگی فضاهای روستایی با امتیاز ۶۵۲/۹۲ عملکرد مناسب‌تری در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها از قبیل اقتصادی، زیست- محیطی و کالبدی-فیزیکی داشته‌اند (میکانیکی و همکاران، ۱۴۰۳). در مطالعه‌ای مشابه، شفیعی‌ثابت و ابراهیمی‌پور (۱۳۹۹) با واکاوی عملکرد مدیریت محلی در تحلیل وضعیت شاخص‌های تحولات فضایی سکونتگاه‌های روستایی بخش اسفندق شهرستان جیرفت نشان دادند عملکرد دهیاری‌ها بیشترین تأثیر را بر شاخص‌های اقتصادی داشته است.

قنبری و نادریان فر (۱۳۹۷) عملکرد دهیاری‌ها را در پایداری محیطی روستاهای بخش مرکزی شهرستان نیمزور در استان سیستان و بلوچستان مورد بررسی قرار دادند. بر اساس یافته‌های پژوهش، در ۲۲٪ روستاهای موردمطالعه، عملکرد

دهیاران در پایداری محیطی در سطح متوسط و در سایر روستاها، ضعیف یا بسیار ضعیف است. همچنین عملکرد دهیاران تنها در مؤلفه بهداشت محیط روستا در حد تقریباً متوسط و در سایر مؤلفه‌ها پایین‌تر از حد انتظار بود.

بررسی کارکرد دهیاری‌ها در چهارچوب حکمرانی شایسته از دیدگاه ساکنان روستاهای بخش مرکزی شهرستان اردبیل نشان‌داد میانگین نمره حکمروایی شایسته (۲/۰۷) روستاهای بخش مرکزی اردبیل پایین‌تر از حد متوسط است. نتایج نشان‌می‌دهد که کارکرد دهیاری‌ها بر اساس حکمروایی شایسته از دیدگاه ساکنین روستاهای بخش مرکزی اردبیل کمتر از حد متوسط ارزیابی می‌شود و در شرایط مطلوبی نمی‌باشد (ایمانی و فتحی، ۱۳۹۸).

نوروزی و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای عملکرد دهیاری‌ها در چارچوب حکمروایی خوب روستایی در بخش مرکزی اصفهان را بررسی نمودند. نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان داد بین دهیاری‌های تحت مطالعه از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. میانگین نمره حکمروایی (۲/۸۵) کمتر از حد متوسط بود که نشان می‌دهد شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی در سطح نسبتاً ضعیفی است. همچنین مقدار به‌دست‌آمده برای تمام شاخص‌های حکمروایی خوب نشان داد عملکرد تمام دهیاری‌ها در شاخص‌های مذکور، کمتر از حد مطلوب است.

یافته‌های بلیر[1] (۲۰۱۰) در بررسی تأثیر حکومت‌های محلی بنگال بر توسعه روستایی نشان می‌دهد که عملکرد مدیران روستایی در حوزه‌های عمرانی و اجتماعی مطلوب است، اما در زمینه اقتصادی به دلیل وجود مشکلاتی همچون کمبود اعتبارات و کم بودن میزان اراضی کشاورزی عملکرد مناسبی نداشته‌اند. ارزیابی اثربخشی عملکرد حکومت‌های محلی در ارائه خدمات سلامت در روستاهای ایالت هاریانا کشور هند نشان می‌دهد اقدامات مدیران محلی در تأمین خدمات بهداشت و سلامت رضایت بخش نبوده است. یافته‌های تحقیق بیانگر تاثیر مثبت مشارکت روستاییان در فعالیت‌های مربوط به حوزه سلامت بر کارایی حکومت‌های محلی در تأمین خدمات بهداشت و سلامت است (هودا[2]، ۲۰۱۶).

لی[3] (۲۰۲۱) در بررسی رابطه بین رضایت از خدمات عمومی دولت محلی و ماندگاری افراد در مناطق روستایی استان جئونبوک کره جنوبی نشان داد رضایت افراد نه تنها تحت تاثیر جنبه‌های اداری دولت محلی بلکه جنبه‌های سیاستی است. به اعتقاد نویسنده مذکور نابرابری منطقه‌ای در بین مناطق شهری و روستایی در کشورهای درحال توسعه رو به گسترش است و در نتیجه موجب مهاجرت ساکنان روستایی به ویژه نسل جوان به شهرها می‌شود. خونگسات جاویوات و روترای[4] (۲۰۱۵) در بررسی عملکرد حکومت‌های محلی توسعه روستایی در تایلند، نقش مهم این نهادها را در زمینه توسعه اجتماعی و زیست–محیطی روستا گزارش نمودند. آیبیتان[5] (۲۰۱۰) در بررسی نقش مدیران حکومت‌های محلی در توسعه پایدار روستایی در نیجریه، تاثیرگذاری حکومت‌های محلی بر شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، آموزشی، کالبدی– زیست محیطی را گزارش نمود. لاوال[6] (۲۰۱۴) در بررسی سطح زیرساخت‌های روستایی در کشور نیجریه نشان داده است که عملکرد دولت محلی در رفع موانع تامین زیرساخت‌های روستایی و بهبود آن ضعیف بوده است. هم چنین در مناطقی که تاحدودی زیرساخت‌های روستا بهبود یافته، با مشکلات زیست محیطی همراه بوده است.

۳– روش، تکنیک‌ها و قلمرو

این تحقیق از نظر ماهیت از نوع تحقیقات کمی و باتوجه‌به هدف تحقیق، از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها، در زمره تحقیقات توصیفی– همبستگی است که با فن پیمایش انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق،

[1] - Blair
[2] - Hooda
[3] - Lee
[4] - Khongsatjaviwat and Routray
[5] - Ibietan
[6] - Lawal

سرپرستان خانوارها در روستاهای دارای دهیاری باسابقه بیشتر از ۵ سال در شهرستان زرند شامل ۶۴ روستا با تعداد ۱۷۷۰۰ خانوار است که به‌عنوان حجم جامعه آماری (N=۱۷۷۰۰) مدنظر قرارگرفت. سپس تعداد نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران برابر با ۲۶۰ نفر تعیین شد:

$$n = \frac{Nt^2S^2}{Nd^2 + t^2S^2} = \frac{17700 * (1.96)^2 * (0.43)^2}{17700 * (0.06)^2 + (1.96)^2 * (0.43)^2} = 260$$

که درآن، N = حجم جامعه، S = مقدار انحراف معیار نمره عملکرد دهیاری‌ها در پیش آزمون (S=۰/۴۳)، t = مقدار t استیودنت با ۹۵ درصد اطمینان و ۵ درصد خطا به میزان t=۱/۹۶ وd= ۰/۰۶ میزان خطای مجاز یا دقت مورد نظر می‌باشد. به منظور نمونه‌گیری ۱۳روستا (۲۰ درصد) با درجات دهیاری متفاوت (۱ الی ۶) انتخاب گردید. در این پژوهش، باتوجه‌به اینکه روستاهای موردمطالعه دارای درجات دهیاری متفاوت (بر اساس ملاک‌های حجم کار، میزان جمعیت و وسعت دهیاری‌ها) می‌باشند، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقاتی و جهت انتخاب نمونه‌ها در هر روستا از روش انتساب متناسب استفاده شده‌است. سپس در مرحله بعد تعداد نمونه مربوط به هر روستا بر اساس اصل انتساب متناسب معین شد و در هر روستا نمونه‌های موردنظر به صورت تصادفی انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات لازم در این تحقیق از روش پیمایشی استفاده شده است. بدین منظور روش مصاحبه و تکمیل پرسشنامه برای جمع آوری داده‌ها و اطلاعات لازم بکار گرفته شد. ابزار اصلی تحقیق، پرسش‌نامه محقق‌ساخته بوده که روایی صوری و محتوایی آن بر اساس پیشینه مطالعاتی و بهره‌گیری از نظرات کارشناسان و صاحبنظران حوزه توسعه روستایی و پایایی شاخص‌های مورد استفاده در پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در بازه ۰/۹۵ الی ۰/۹۸ ارزیابی گردید که مبین قابلیت اعتماد یا پایایی ابزار سنجش تحقیق است. به منظور سنجش عملکرد دهیاری‌ها بر اساس مطالعات انجام شده (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۲؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۲؛ احمدی میبدی و همکاران، ۱۴۰۱) و باتوجه‌به وظایف و حوزه فعالیت دهیاری‌ها (مندرج در اساس‌نامه تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها مصوب وزارت کشور)، گویه‌های مناسب جهت توصیف و سنجش ابعاد عملکرد دهیاری در سطح روستا در پنج بُعد شامل زمینه فعالیت‌های خدماتی – عمرانی (۲۸ گویه)، فعالیت‌های اقتصادی (۲۳ گویه)، فعالیت‌های فرهنگی- اجتماعی (۲۳ گویه)، فعالیت‌های بهداشتی – زیست محیطی (۱۸ گویه) و فعالیت‌های رفتاری (۱۵ گویه) انتخاب و در پرسشنامه لحاظ گردید و با استفاده از طیف چند گزینه‌ای لیکرت مورد سنجش قرارگرفت. به منظور گروه‌بندی عملکرد دهیاری‌ها بر حسب سطوح سه‌گانه (ضعیف، متوسط، خوب)، پس از جمع پاسخ‌های داده شده به گویه‌ها از تفاوت انحراف معیار از میانگین (ISDM[1]) به صورت زیر استفاده شد (گانگاد هاراپا[2] و همکاران، ۲۰۰۷):

A = ضعیف : $A < Mean - ½Sd$

B =متوسط : $Mean - ½Sd \leq B \leq Mean + ½Sd$

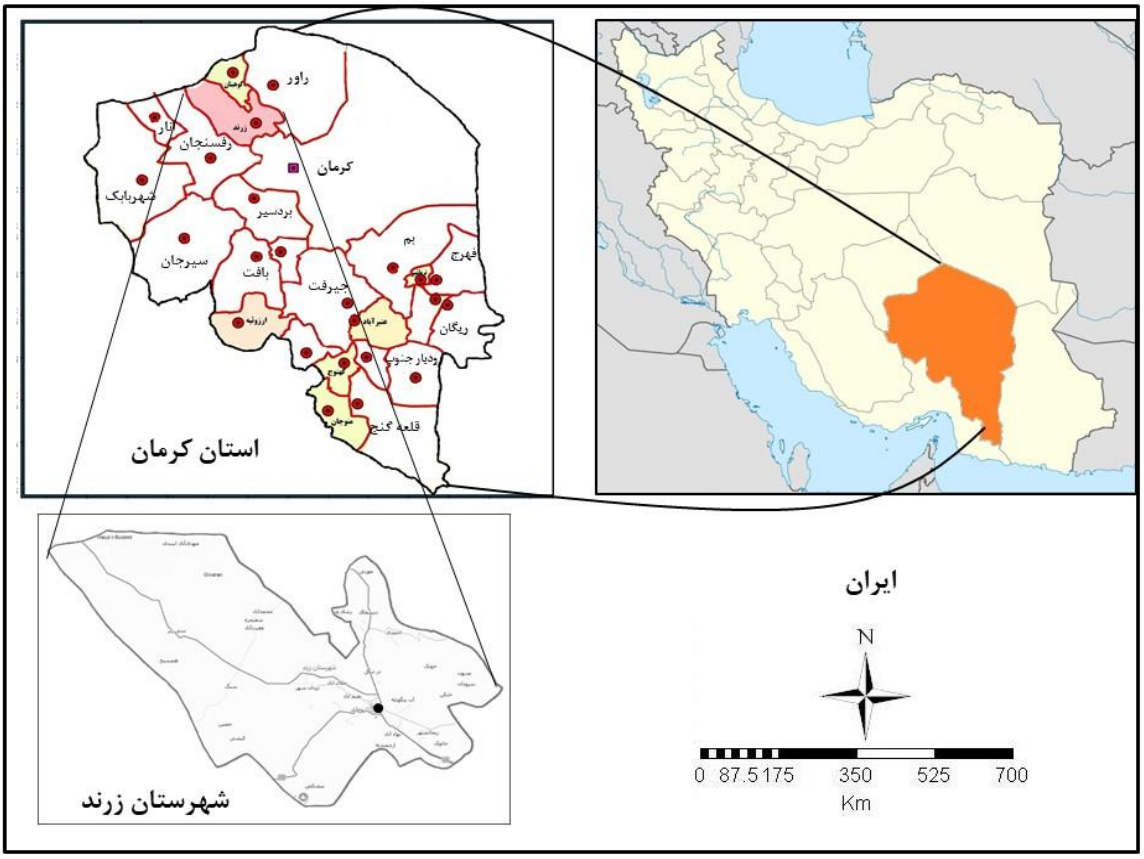
D =خوب : $Mean + ½Sd \leq D$

در فرمول مذکور، Mean مقدار میانگین و Sd انحراف معیار میانگین است. برای انجام تجزیه و تحلیل داده‌ها و کاربست تکنیک‌های آماری مناسب با سطح سنجش متغیرها نظیر آزمون همبستگی اسپیرمن، آزمون t و F، تحلیل واریانس و آزمون فریدمن از نرم افزار آماری SPSS.22 استفاده گردید.

شهرستان زرند با مساحت ۸۲۶۰ کیلومتر مربع در شمال شرقی استان کرمان واقع است. این شهرستان از نظر جغرافیایی در ۵۶ درجه و ۳۴ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۴۹ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. ارتفاع متوسط این شهرستان از سطح دریا به ۱۵۰۰ متر می‌رسد و از شمال به شهرستان‌های کوهبنان، بافق یزد، از جنوب به حومه شهرستان

[1] - Interval of Standard Deviation from the Mean
[2]- Gangadharappa et al

کرمان و بخش چترود، از شرق به شهرستان راور و از غرب به شهرستان رفسنجان محدود است (شکل ۱). بر اساس تقسیمات کشوری، این شهرستان دارای دو بخش، ۱۱ دهستان، ۱۸۱ آبادی دارای سکنه و ۱۹۰۶۷خانوار روستایی است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۶). در حدود ۴۶ درصد جمعیت شهرستان زرند در نواحی روستایی سکونت دارند که برابر با ۶۴۹۴۸ نفر بوده است. بخش اعظم مردم در نواحی روستایی این شهرستان به فعالیت‌های کشاورزی اشتغال دارند. به استناد آمار موجود از سال ۱۳۸۲ تاکنون مجوز تأسیس ۸۱ دهیاری در روستاهای این شهرستان صادر شده است که ۶۴ روستا دارای دهیاری باسابقه بیشتر از ۵ سال می‌باشند. شکل ۱ موقعیت جغرافیایی شهرستان زرند و روستاهای موردمطالعه را نشان می‌دهد.

شکل ۱– نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه موردمطالعه

۴– یافته‌ها و تحلیل داده

ویژگی‌های فردی جامعه آماری

از مجموع ۲۶۰ خانوار مورد بررسی، ۸۵/۸ درصد (۲۲۳ نفر) نمونه موردمطالعه مرد بوده و تنها ۱۴/۲ درصد (۳۷ نفر) از افراد موردمطالعه، زن بوده‌اند. بررسی توزیع سنی پاسخ‌گویان نشان می‌دهد عمده افراد در بازه سنی ۳۶ الی ۵۰ سال قرار دارند که نشانگر میانسال بودن سرپرستان خانوارهای روستاهای موردمطالعه است. اغلب افراد دارای تحصیلات ابتدایی و راهنمایی و دیپلم و به ترتیب با فراوانی ۴۵ و ۲۳/۵ درصد می‌باشند. توزیع فراوانی افراد موردمطالعه بر اساس متغیر بُعد خانوار نشان می‌دهد بُعد خانوار ۴۸/۵ درصد خانوارها بین ۳ تا ۴ نفر است. بررسی وضعیت شغلی سرپرستان خانوارهای موردمطالعه نشان داد معادل ۲۱/۲ درصد افراد نمونه فاقد شغل و جویای کار، ۱۲/۳درصد افراد کارمند، ۴۵ درصد افراد

مذکور در بخش کشاورزی (زراعت، دامپروری و باغبانی) و مابقی سرپرستان خانوارها دارای شغل آزاد یا خانه‌دار و بازنشسته می‌باشند. همچنین در حدود ۵۰ درصد روستاهای مورد بررسی در فاصله ۱ الی ۲۵ کیلومتری مرکز شهرستان زرند قرار داشته و ۴۶/۲ درصد روستاهای نمونه تحقیق دارای جمعیت ۲۰۰ الی ۵۰۰ نفر می‌باشند.

سطح عملکرد دهیاری در روستاهای موردمطالعه

گروه بندی عملکرد دهیاری‌ها بر حسب سطوح سه گانه (ضعیف، متوسط، خوب) بر اساس معیار تفاوت انحراف معیار از میانگین (ISDM) در جدول ۱ نشان می‌دهد از دیدگاه یک سوم سرپرستان خانوارها، عملکرد دهیاری‌های روستاهای موردمطالعه در سطح ضعیف است. در حدود ۴۰ درصد پاسخ گویان نیز عملکرد متوسطی را برای دهیاری‌ها برآورد نموده‌اند و فقط از دیدگاه ۲۸/۸ درصد، دهیاری‌ها عملکرد خوبی داشته‌اند.

جدول ۱– سطح بندی عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه پاسخ گویان بر اساس معیار تفاوت انحراف معیار از میانگین

سطح عملکرد	فراوانی	درصد	درصد تجمعی	نما (مد)
ضعیف	۸۲	۳۱/۵	۳۱/۵	متوسط
متوسط	۱۰۳	۳۹/۷	۷۱/۲	
خوب	۷۵	۲۸/۸	۱۰۰	
کل	۲۶۰	۱۰۰		

به‌منظور بررسی نرمال‌بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف– اسمیرنوف استفاده شده است که نتایج نرمال‌بودن متغیرهای اصلی پژوهش در جدول ۲ قابل مشاهده می‌باشد. باتوجه‌به سطح معناداری متغیرهای عملکرد فرهنگی– اجتماعی و عملکرد رفتاری، فرض صفر مبنی بر نرمال بودن توزیع داده‌ها پذیرفته می‌شود. از سوی دیگر سطح معناداری برای متغیرهای عملکرد اقتصادی، عملکرد فرهنگی- اجتماعی و عملکرد کالبدی- زیست محیطی کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه نرمال‌بودن توزیع داده‌ها برای متغیرهای مذکور پذیرفته نمی‌شود. لذا جهت آزمون‌های مقایسه‌ای در مورد متغیرهای عملکرد فرهنگی– اجتماعی و عملکرد رفتاری از آزمون‌های پارامتری t و F و جهت آزمون‌های مقایسه‌ای در مورد متغیرهای عملکرد اقتصادی، عملکرد فرهنگی- اجتماعی و عملکرد کالبدی- زیست محیطی، استفاده از آزمون‌های ناپارامتری ویلکاکسون و کروسکال- والیس توصیه می‌شود. لیکن باتوجه‌به بزرگ بودن حجم نمونه تحقیق جاری (۲۶۰ نمونه)، مقایسه متغیرهای فاقد توزیع نرمال در جدول ۲ با استفاده از آزمون‌های پارامتری و ناپارامتری نشان داد که هیچ تفاوتی بین نتایج وجود ندارد. به عبارت دیگر باتوجه‌به قضیه حد مرکزی که اعلام می‌دارد زمانی که حجم نمونه به‌اندازه کافی بزرگ باشد، توزیع میانگین نمونه‌ای از متغیر تصادفی با هر توزیعی تقریباً دارای توزیع نرمال است، لذا می‌توانیم از آزمون‌های پارامتری استفاده کنیم و به همین علت در مورد کلیه متغیرهای اصلی تحقیق از آزمون‌های پارامتری استفاده شده است.

جدول ۲– بررسی توزیع نرمال متغیرهای عملکرد دهیاری‌ها با آزمون کلوموگروف اسمیرنوف

متغیرهای تحقیق	میانگین	انحراف معیار استاندارد	آماره Z کالموگروف اسمیرونف	سطح معناداری
عملکرد اقتصادی	۲/۰۴۹	۰/۷۰۲	۰/۰۹۰	۰/۰۰۰
عملکرد خدماتی – عمرانی	۲/۶۹۲	۰/۷۴۶	۰/۰۶۲	۰/۰۱۶
عملکرد فرهنگی- اجتماعی	۲/۵۹۲	۰/۷۷۳	۰/۰۴۳	۰/۲۰۰
عملکرد کالبدی – زیست محیطی	۲/۴۷۹	۰/۸۱۳	۰/۰۶۶	۰/۰۰۸
عملکرد رفتاری	۳/۲۵۷	۱/۰۰۹	۰/۰۵۲	۰/۰۸۴
عملکرد کلی	۲/۵۷۱	۰/۷۱۹	۰/۰۴۱	۰/۲۰۰

ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه پاسخ‌گویان

برای سنجش معناداری عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان، با توجه به حد متوسط امتیازها و تعداد گویه‌های هر بُعد، از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج (جدول ۳) نشان می‌دهد میانگین عملکرد دهیاری‌ها در ابعاد اقتصادی، خدماتی ـ عمرانی، فرهنگی ـ اجتماعی و کالبدی ـ زیست‌محیطی به‌طور معناداری پایین‌تر از حد متوسط و در بُعد رفتاری بالاتر از آن است (سطح اطمینان ۹۹ درصد). این یافته بیانگر ارزیابی نامطلوب روستاییان از عملکرد دهیاری‌ها در زمینه‌هایی همچون توسعه فرصت‌های شغلی و فعالیت‌های درآمدزا، بهبود زیرساخت‌ها و خدمات عمومی، ارتقای مشارکت و فعالیت‌های فرهنگی ـ اجتماعی و بهسازی محیط روستا است. در مقابل، عملکرد رفتاری دهیاران و کارکنان دهیاری، از جمله پاسخ‌گویی، نظم و حضور مستمر، مسئولیت‌پذیری، قانون‌گرایی و پیگیری امور، رضایت‌بخش ارزیابی شده است. بااین‌حال، میانگین کلی عملکرد دهیاری‌ها برابر با ۲/۵۷۱ به دست آمده که پایین‌تر از حد متوسط است و در مجموع، بیانگر وضعیت ضعیف عملکرد دهیاری‌ها در روستاهای موردمطالعه از دیدگاه ساکنان است.

جدول ۳– تحلیل آماری عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستائیان بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای

ابعاد عملکرد	میانگین	آماره t	سطح معناداری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪	
					حد پایین	حد بالا
اقتصادی	۲/۰۴	-۲۱/۸	۰/۰۰	-۰/۹۵۰	-۱/۰۳۵	-۰/۸۶۴
خدماتی – عمرانی	۲/۶۹	-۶/۶۴	۰/۰۰	-۰/۳۰۷	-۰/۳۹۸	-۰/۲۱۶
فرهنگی- اجتماعی	۲/۵۹	-۸/۴۹	۰/۰۰	-۰/۴۰۷	-۰/۵۰۲	-۰/۳۱۳
کالبدی – زیست محیطی	۲/۴۷	-۱۰/۳۲	۰/۰۰	-۰/۵۲۰	-۰/۶۲۰	-۰/۴۲۱
رفتاری	۳/۲۵	۴/۱۱	۰/۰۰	۰/۲۵۷	۰/۱۳۴	۰/۳۸۱
عملکرد کلی	۲/۵۷	-۹/۶۰		-۰/۴۲۸	-۰/۵۱۶	-۰/۳۴۰

جدول ۴ میانگین نمره عملکرد دهیاری به تفکیک روستاهای موردمطالعه در ابعاد مختلف را از دیدگاه پاسخ‌گویان نشان‌می‌دهد. باتوجه‌به اطلاعات مندرج در ستون آخر جدول مذکور می‌توان بیان داشت سطح عملکرد کلی دهیاری در روستاهای حمیدیه، چاهکین و علی‌آباد سفلی بالاتر از سطح متوسط و در سایر روستاها پایین‌تر از حد متوسط است. همچنین بالاترین و پایین‌ترین سطح عملکرد کلی به ترتیب مربوط به روستاهای علی‌آباد سفلی و روح‌آباد است. باتوجه‌به میانگین‌های محاسبه شده در جدول مذکور که در اغلب موارد کمتر از حد متوسط (عدد ۳) است، در مجموع می‌توان عملکرد دهیاران را از نظر مردم، نسبتاً نامطلوب ارزیابی کرد.

جدول ۴– میانگین نمره عملکرد دهیاری روستاهای موردمطالعه در ابعاد مختلف بر حسب محل سکونت

نام روستا	درجه دهیاری	ابعاد عملکرد						
		اقتصادی	خدماتی – عمرانی	فرهنگی – اجتماعی	کالبدی – زیست محیطی	رفتاری	کلیه ابعاد	
							نمره	آزمون
فتح آباد سیریز	۴	۱/۸۷۵	۲/۵۷۱	۲/۴۱۷	۲/۰۳۵	۲/۹۴۳	۲/۳۴۶	F=۱۲/۱۰۰
ده بالا سیریز	۳	۱/۷۹۵	۲/۴۹۳	۲/۲۵۸	۱/۸۱۹	۲/۹۸۷	۲/۲۴۴	
حتکن	۱	۱/۷۳۹	۲/۴۳۷	۲/۴۶۷	۲/۴۴۴	۳/۶۱۶	۲/۴۵۳	
برفوئیه	۲	۱/۹۴۲	۲/۴۷۹	۲/۳۵۰	۲/۲۶۳	۳/۲۰۰	۲/۳۹۷	
ده چنار	۵	۲/۲۰۳	۲/۹۵۱	۳/۰۳۴	۲/۶۶۴	۳/۷۱۹	۲/۸۶۱	
حمیدیه	۵	۲/۴۴۶	۳/۱۱۹	۳/۱۱۱	۳/۰۰	۴/۰۳۸	۳/۰۷۶	
روح آباد	۶	۱/۴۲۷	۱/۹۵۵	۱/۸۳۷	۱/۶۶۶	۲/۲۶۶	۱/۸۰۷	سطح معنی داری: ۰/۰۰
همت آباد	۴	۱/۶۵۳	۲/۳۲۴	۲/۱۲۰	۱/۹۹۱	۲/۸۹۷	۲/۱۵۶	
محمد آباد	۵	۱/۹۱۲	۲/۵۷۹	۲/۴۰۸	۲/۳۶۱	۲/۸۷۵	۲/۳۹۹	
واسط	۴	۲/۱۳۲	۲/۹۰۷	۲/۶۷۹	۲/۸۲۳	۳/۶۶۶	۲/۷۷۸	
چاهکین	۲	۲/۴۶۴	۳/۱۴۹	۳/۰۸۱	۳/۰۱۹	۳/۸۰۶	۳/۰۵۲	
محمد آباد شعبجره	۳	۱/۶۱۱	۱/۹۳۵	۱/۸۲۳	۱/۸۴۴	۲/۰۴۸	۱/۸۴۰	
علی آباد سفلی	۵	۲/۶۱۹	۳/۲۵۴	۳/۳۱۸	۳/۴۲۶	۴/۰۷۲	۳/۲۶۹	

همبستگی بین درجه دهیاری و عملکرد دهیاری در زمینه‌های مختلف

به‌منظور پاسخ‌گویی به این سؤال که آیا بین درجه دهیاری و عملکرد دهیاری در ابعاد مختلف در روستاهای موردمطالعه همبستگی وجود دارد یا خیر، ضریب همبستگی اسپیرمن مورد محاسبه قرار گرفته است (جدول ۵). نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد از لحاظ آماری بین درجه دهیاری و عملکرد دهیاری در زمینه فعالیت‌های فرهنگی– اجتماعی و فعالیت‌های کالبدی— زیست محیطی در سطح خطای یک درصد و بین درجه دهیاری و عملکرد دهیاری در زمینه فعالیت‌های خدماتی— عمرانی و فعالیت‌های رفتاری در سطح خطای پنج درصد رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر با افزایش درجه دهیاری، عملکرد دهیاری در زمینه‌های مذکور بهبود می‌یابد. لیکن بین درجه دهیاری و عملکرد دهیاری در زمینه فعالیت‌های اقتصادی رابطه معناداری از لحاظ آماری مشاهده نمی‌شود.

جدول ۵– همبستگی درجه دهیاری و عملکرد دهیاری در روستاهای موردمطالعه

متغیر اول	متغیر دوم	ضریب همبستگی اسپیرمن	سطح معنی داری
درجه دهیاری	فعالیت‌های اقتصادی	۰/۱۰۳	۰/۰۹۶
	فعالیت‌های خدماتی – عمرانی	۰/۱۵۴	۰/۰۱۳
	فعالیت‌های فرهنگی– اجتماعی	۰/۱۸۸	۰/۰۰۲
	فعالیت‌های کالبدی— زیست محیطی	۰/۱۷۳	۰/۰۰۵
	فعالیت‌های رفتاری	۰/۱۲۴	۰/۰۴۵

عملکرد کلی در دهیاری‌های با درجه دهیاری متفاوت

میانگین نمره اکتسابی عملکرد کلی دهیاری روستاهای موردمطالعه بر مبنای درجه دهیاری (جدول ۶) نشان می‌دهد در تمام دهیاری‌ها، میانگین نمره عملکرد دهیاری (بر مبنای طیف لیکرت) کمتر از حد متوسط (عدد۳) است. بعلاوه بالاترین و کمترین نمره عملکرد به ترتیب مربوط به دهیاری‌های درجه پنج و درجه سه است.

جدول ۶– میانگین نمره اکتسابی عملکرد کلی دهیاری روستاهای موردمطالعه بر مبنای درجه دهیاری

درجه دهیاری	میانگین عملکرد دهیاری	انحراف معیار
۱	۲/۴۵۳	۰/۵
۲	۲/۸۱۹	۰/۷۵۶
۳	۱/۹۸۰	۱/۱۶۶
۴	۲/۴۸۳	۱/۱۱۹
۵	۲/۸۴۱	۱/۱۳۷
۶	۱/۸۰۷	۱/۲۵۸
کل	۲/۵۷۱	۱/۱۸۶

نتایج آنالیز واریانس عملکرد دهیاری‌ها در جدول ۷ نشان می‌دهد که بین سطوح مختلف دهیاری‌ها تفاوت معناداری وجود دارد. همان‌طور که در نتیجه آزمون مشاهده می‌شود سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است در نتیجه فرضH_0 مبنی بر برابری عملکرد رد و فرضH_1 قبول می‌شود. لذا می‌توان بیان داشت عملکرد دهیاری‌ها در بین روستاهای با درجه دهیاری متفاوت دارای تفاوت معنی‌داری در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت درجه دهیاری بر عملکرد دهیاری‌ها تأثیرگذار است و عملکرد بین دهیاری‌ها یکسان نمی‌باشد.

جدول ۷– تحلیل واریانس عملکرد دهیاری‌ها در در روستاهای موردمطالعه

متغیر مستقل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین	آماره F	سطح معنی‌داری
بین گروهی	۲۸/۵۷۹	۵	۵/۷۱۶	۱۳/۷۶۴	۰/۰۰۰
درون گروهی	۱۰۵/۴۷۴	۲۵۴	۰/۴۱۵		
جمع	۱۳۴/۰۵۳	۲۵۹			

به‌منظور پاسخ به این سؤال که عملکرد کدام دهیاری‌ها با یکدیگر اختلاف معنی‌دار دارد باید از آزمون‌های تعقیبی استفاده گردد. ولی قبل از آن باید بررسی گردد واریانس متغیر عملکرد در بین دهیاری‌های موردمطالعه همسان می‌باشد یا خیر و سپس آزمون تعقیبی مناسب را انتخاب نمود. نتایج آزمون لِوِن نشان داد که فرض برابری واریانس متغیر عملکرد در بین گروه‌های موردمطالعه در جامعه آماری رد نمی‌شود. لذا باید از آزمون‌های تعقیبی مانند دانکن، توکی و بن فرونی جهت شناسایی معنی‌داری تفاوت عملکرد بین دهیاری‌ها استفاده شود. در این پژوهش از آزمون دانکن استفاده شده است که نتایج آن در جداول ۸ ارائه شده است. بر اساس اطلاعات جدول مذکور که معنی‌داری تفاوت عملکرد در بین دهیاری‌های روستاهای شهرستان زرند را نشان می‌دهد، می‌توان بیان داشت عملکرد دهیاری در روستاهای با دهیاری درجه شش تفاوت معنادار آماری با سایر روستاها به‌جز دهیاری‌های با درجه سه دارد. همچنین عملکرد کالبدی– زیست محیطی دهیاری روستاهای با درجه دهیاری یک، دو، چهار و پنج تفاوت معناداری با یکدیگر ندارد.

جدول ۸– مقایسه معنی‌داری نمرات عملکرد برحسب درجه دهیاری‌ها

درجه دهیاری روستا	میانگین عملکرد کلی *
۱	۲/۴۵۳bc
۲	۲/۸۱۹c
۳	۱/۹۸۰ ab
۴	۲/۴۸۳bc
۵	۲/۸۴۱ c
۶	۱/۸۰۷a

* اعدادی که حداقل یک حرف مشابه دارند، از لحاظ آماری اختلاف معنی دار در سطح ۵٪ ندارند.

عملکرد دهیاری‌ها در ابعاد مختلف (اقتصادی، فرهنگی– اجتماعی و ...)

به‌منظور بررسی این فرضیه که عملکرد دهیاری‌ها در ابعاد مختلف (اقتصادی، فرهنگی- اجتماعی، خدماتی– عمرانی و غیره) با یکدیگر دارای تفاوت معنادار است یا خیر، از میانگین رتبه‌ای فریدمن و آزمون کندال استفاده شده است. یافته‌ها در جدول ۹ نشان می‌دهد که بین میانگین ابعاد اقتصادی، خدماتی– عمرانی، فرهنگی- اجتماعی، کالبدی– زیست محیطی و رفتاری دهیاری‌ها در منطقه موردمطالعه از لحاظ آماری تفاوت معناداری وجود دارد و عملکرد دهیاری‌ها در زمینه‌های مذکور با یکدیگر یکسان نیست. در این زمینه بیشترین میانگین رتبه‌ای مربوط به بُعد فعالیت‌های رفتاری و کمترین آن مربوط به بعُد فعالیت‌های اقتصادی دهیاری‌ها است که نشانگر پایین‌بودن عملکرد دهیاری‌ها (کمتر از حد متوسط) در ابعاد اقتصادی، فرهنگی- اجتماعی و کالبدی– زیست‌محیطی و بالا بودن عملکرد دهیاری‌ها (بیشتر از حد متوسط) برای فعالیت‌های خدماتی– عمرانی و رفتاری دهیاری‌ها است.

جدول ۹– معناداری تفاوت میانگین رتبه‌ای عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه مردم بر اساس آزمون کندال

ابعاد عملکرد دهیاری	تعداد	میانگین عددی	میانگین رتبه‌ای فریدمن
فعالیت‌های اقتصادی	۲۶۰	۲/۰۴۹	۱/۴۱
فعالیت‌های خدماتی – عمرانی	۲۶۰	۲/۶۹۲	۳/۴۰
فعالیت‌های فرهنگی- اجتماعی	۲۶۰	۲/۵۹۲	۲/۹۸
فعالیت‌های کالبدی – زیست محیطی	۲۶۰	۲/۴۷۹	۲/۶۵
فعالیت‌های رفتاری	۲۶۰	۳/۲۵۷	۴/۵۷
Chi-Square :	۵۵۳/۷۲۰		
Kendall's W :	۰/۵۳۲	سطح معناداری:	۰/۰۰۰

۵– بحث و فرجام

یافته‌های پژوهش نشان داد میانگین عملکرد کلی دهیاری‌های شهرستان زرند (۲.۵۷) به‌طور معناداری پایین‌تر از حد متوسط است؛ به‌گونه‌ای که از دیدگاه حدود دوسوم سرپرستان خانوارها، عملکرد دهیاری‌ها در سطح ضعیف یا متوسط ارزیابی شده است. این نتیجه با یافته‌های احمدی و چراغی (۱۳۹۶)، سربرقی مقدم و همکاران (۱۳۹۳)، حیدری ساربان و همکاران (۱۳۹۴)، نوروزی و همکاران (۱۳۹۶)، ایمانی و فتحی (۱۳۹۸)، عنابستانی و همکاران (۱۳۹۲) و فلاح محمدحسینی و همکاران (۱۳۹۶) همسو است که عملکرد نامطلوب دهیاری‌ها را در ابعاد مختلف گزارش کرده‌اند؛ درحالی‌که با نتایج برقی و همکاران (۱۳۹۷)، فال سلیمان و همکاران (۱۳۹۱) و فیروزآبادی و ایمانی جاجرمی (۱۳۹۱) همخوانی ندارد. این تفاوت‌ها را می‌توان با توجه به ناهمگونی مناطق از نظر سطح توسعه‌یافتگی، دسترسی به منابع دولتی و انتظارات جوامع روستایی تبیین کرد.

نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای نیز نشان داد عملکرد دهیاری‌ها در چهار بُعد اقتصادی، فرهنگی ـ اجتماعی، کالبدی ـ زیست‌محیطی و خدماتی ـ عمرانی پایین‌تر از حد متوسط است و تنها در بُعد رفتاری وضعیت مطلوب‌تری دارد. تبیین این وضعیت را می‌توان در چهار دسته عوامل ساختاری ـ نهادی، مالی ـ منابعی، مدیریتی ـ دانشی و محیطی ـ هماهنگی جست‌وجو کرد. نخست، از نظر ساختاری، یکسان بودن ۴۸ وظیفه قانونی دهیاری‌ها، صرف‌نظر از درجه آن‌ها، موجب عدم تناسب میان مسئولیت‌های محوله و ظرفیت اجرایی شده است. دهیاری‌های درجات پایین (۱ و ۲)، که عمدتاً در روستاهای کم‌جمعیت مستقر هستند، از نظر نیروی انسانی، امکانات و منابع مالی توان متناسبی برای انجام این وظایف ندارند. در نتیجه، تحمیل مجموعه‌ای یکسان از مسئولیت‌ها به دهیاری‌هایی با ظرفیت‌های متفاوت، به نوعی سرریز وظایف و کاهش کیفیت عملکرد در ابعاد مختلف منجر شده است.

دوم، محدودیت منابع مالی و فقدان درآمدهای پایدار، از مهم‌ترین موانع ارتقای عملکرد دهیاری‌هاست. اتکای عمده به عوارض محلی با پایه درآمدی محدود، کمک‌های دولتی ناپایدار و درآمدهای حاصل از ارائه خدمات، نه‌تنها تأمین هزینه‌های جاری را دشوار کرده، بلکه امکان سرمایه‌گذاری در پروژه‌های عمرانی، اقتصادی و فرهنگی را نیز محدود ساخته است. این وضعیت با یافته‌های صحنه (۱۴۰۰) در استان گلستان همخوانی دارد که کمبود منابع مالی را از مهم‌ترین موانع توسعه روستایی معرفی کرده است.

سوم، شکاف میان شایستگی‌های رفتاری و توانمندی‌های تخصصی دهیاران، یکی دیگر از عوامل تبیین‌کننده نتایج است. عملکرد نسبتاً مطلوب در بُعد رفتاری (میانگین ۳.۲۵) نشان می‌دهد دهیاران از نظر ویژگی‌هایی مانند روابط عمومی، پاسخگویی، قانون‌مداری و وجدان کاری وضعیت قابل قبولی دارند؛ اما در زمینه مهارت‌های تخصصی نظیر برنامه‌ریزی اقتصادی، مدیریت پروژه‌های عمرانی، بودجه‌ریزی عملیاتی، توسعه زنجیره ارزش محصولات کشاورزی و مدیریت زیست‌محیطی با محدودیت مواجه‌اند. بنابراین، برخورداری از انگیزه و تعهد رفتاری، بدون وجود دانش تخصصی، ابزارها و منابع کافی، الزاماً به عملکرد اجرایی اثربخش منجر نمی‌شود. این وضعیت بیانگر شکاف میان شایستگی‌های فردی و ظرفیت‌های اجرایی دهیاران است و ضرورت توجه هم‌زمان به توسعه مهارت‌های تخصصی و تقویت ویژگی‌های رفتاری آنان را نشان می‌دهد.

چهارم، ضعف هماهنگی بین‌بخشی میان دستگاه‌های اجرایی نیز در کاهش اثربخشی مدیریت محلی نقش دارد. اجرای برنامه‌های موازی و گاه ناهماهنگ از سوی نهادهایی مانند بنیاد مسکن، جهاد کشاورزی، کمیته امداد و بسیج سازندگی، در شرایطی که دهیاری‌ها از جایگاه مؤثری برای هماهنگی و اولویت‌بندی این اقدامات برخوردار نیستند، می‌تواند به تداخل وظایف، اتلاف منابع و کاهش رضایت روستاییان منجر شود. شواهد میدانی پژوهش نیز نشان داد در روستاهایی مانند علی‌آباد سفلی و حمیدیه که تعامل دهیاری با دستگاه‌های اجرایی بیشتر بوده، عملکرد دهیاری نسبتاً مطلوب‌تر ارزیابی شده است.

از دیگر یافته‌های مهم پژوهش، وجود رابطه مثبت و معنادار میان درجه دهیاری و عملکرد در ابعاد فرهنگی ـ اجتماعی (r=0.188)، کالبدی ـ زیست‌محیطی (r=0.173)، خدماتی ـ عمرانی (r=0.154) و رفتاری (r=0.124) است. این نتایج نشان می‌دهد افزایش درجه دهیاری، که معمولاً با افزایش جمعیت، وسعت، حجم فعالیت‌ها و ظرفیت درآمدی روستا همراه است، می‌تواند زمینه مساعدتری برای ارتقای عملکرد فراهم کند. این یافته با نتایج نعمتی و بدری (۱۳۸۶) در استان گلستان همسو است که نشان دادند عملکرد دهیاری‌ها به نفع روستاهای بزرگ‌تر و به زیان روستاهای کوچک‌تر بوده است. بااین‌حال، نبود رابطه معنادار میان درجه دهیاری و عملکرد اقتصادی (P=0.096) از نکات قابل تأمل پژوهش است. این نتیجه نشان می‌دهد افزایش درجه و ظرفیت‌های نهادی دهیاری، به‌تنهایی تضمین‌کننده بهبود وضعیت اقتصادی روستا و رفع مسائلی مانند بیکاری، فقر و ضعف درآمدزایی نیست. عملکرد اقتصادی علاوه بر ظرفیت‌های درونی دهیاری، به عوامل گسترده‌تری نظیر دسترسی به بازارهای محلی، تسهیلات بانکی، زیرساخت‌های حمل‌ونقل، مهارت‌های کارآفرینی روستاییان و سیاست‌های کلان اشتغال‌زایی وابسته است؛ عواملی که دهیاری‌ها عمدتاً نقش تسهیل‌گر و زمینه‌ساز در قبال آن‌ها دارند. این نتیجه با یافته‌های بلیر (۲۰۱۰) در بنگلادش نیز همخوانی دارد که محدودیت توان حکومت‌های محلی در ایفای نقش اقتصادی را گزارش کرده است.

همچنین، نتایج آزمون فریدمن نشان داد بُعد رفتاری با میانگین رتبه‌ای ۴.۵۷ بیشترین و بُعد اقتصادی با میانگین رتبه‌ای ۱.۴۱ کمترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. این تفاوت بیانگر آن است که دهیاران در نحوه تعامل و ارتباط با روستاییان موفق‌تر از ارائه خدمات و تحقق نتایج ملموس اقتصادی و توسعه‌ای عمل کرده‌اند. به بیان دیگر، کیفیت روابط و شیوه ارائه خدمات، ارزیابی مطلوب‌تری نسبت به محتوای خدمات و پیامدهای آن داشته است. چنین وضعیتی را می‌توان با مفهوم «اثر هاله‌ای رفتار» تبیین کرد؛ به این معنا که برخورد محترمانه، پاسخگویی و نظم رفتاری مدیران محلی ممکن است تا حدودی بر ارزیابی کلی مردم از عملکرد آنان تأثیر مثبت بگذارد، حتی اگر نتایج عینی اقدامات چندان رضایت‌بخش

نباشد. بااین‌حال، پایین بودن رتبه بُعد اقتصادی نشان می‌دهد که کیفیت تعاملات رفتاری نتوانسته است نارضایتی ناشی از مشکلات معیشتی، بیکاری و فقر را جبران کند. این یافته با نتایج لطفی و همکاران (۱۳۹۵) در تضاد و با یافته‌های احمدی و چراغی (۱۳۹۶) همسو است.

در مجموع، نتایج پژوهش نشان می‌دهد ضعف عملکرد دهیاری‌های شهرستان زرند صرفاً ناشی از کم‌کاری یا ضعف فردی دهیاران نیست، بلکه از برهم‌کنش محدودیت‌های ساختاری، کمبود منابع مالی، ضعف مهارت‌های تخصصی و ناهماهنگی نهادی ناشی می‌شود. ازاین‌رو، بهبود عملکرد دهیاری‌ها مستلزم مداخلاتی فراتر از توصیه‌های عمومی به افزایش تلاش و مسئولیت‌پذیری دهیاران است و باید متناسب با ظرفیت‌های متفاوت روستاها و درجات دهیاری طراحی شود.

بر این اساس، پیشنهادهای زیر برای ارتقای عملکرد دهیاری‌ها در شهرستان زرند و مناطق مشابه ارائه می‌شود:

۱. بازنگری در وظایف قانونی دهیاری‌ها و متناسب‌سازی آن‌ها با درجه و ظرفیت اجرایی هر دهیاری؛ به‌گونه‌ای که وظایف به سه سطح پایه، متوسط و پیشرفته تقسیم شوند. در این چارچوب، دهیاری‌های درجات ۱ و ۲ بر ارائه خدمات پایه، هماهنگی‌های محلی و پیگیری امور اداری متمرکز شوند و مسئولیت پروژه‌های اقتصادی و عمرانی پیچیده به دهیاری‌های برخوردار از ظرفیت بیشتر واگذار شود. همچنین، ایجاد دفتر توسعه اشتغال و کارآفرینی در دهیاری‌های درجات ۵ و ۶ با بهره‌گیری از نیروی متخصص مورد توجه قرار گیرد.

۲. طراحی نظام حمایتی و تشویقی ویژه دهیاران روستاهای کوچک و کم‌درجه، شامل بهبود حقوق و مزایا، اولویت در بهره‌مندی از آموزش‌های تخصصی رایگان و پوشش بیمه تکمیلی. این پیشنهاد با توجه به محدودیت منابع و حجم مسئولیت‌های دهیاران این روستاها اهمیت دارد. همچنین، با توجه به مشاهدات میدانی مبنی بر عدم حضور مستمر برخی دهیاران در روستا و سکونت آنان در نزدیک‌ترین شهر، تقویت سازوکارهای نظارت بر حضور و فعالیت مستمر دهیاران ضروری است.

۳. تنوع‌بخشی به منابع درآمدی دهیاری‌ها از طریق کاهش وابستگی به عوارض محلی و کمک‌های ناپایدار دولتی؛ از جمله اختصاص سهمی از مالیات بر ارزش افزوده واحدهای تولیدی و معدنی مستقر در مجاورت روستاها به دهیاری‌های مربوط و ایجاد صندوق سرمایه‌گذاری روستایی با مشارکت دهیاری، شورا و سرمایه‌گذاران محلی.

۴. بهره‌گیری هدفمند از ظرفیت مسئولیت اجتماعی شرکت‌های معدنی و صنعتی شهرستان زرند، به‌ویژه در حوزه‌های زغال‌سنگ و فولاد، از طریق انعقاد تفاهم‌نامه میان فرمانداری و شرکت‌های فعال برای تخصیص شفاف و هدفمند بخشی از منابع مسئولیت اجتماعی به پروژه‌های عمرانی و اقتصادی اولویت‌دار روستاهای مجاور، با تصویب شورای اسلامی روستا.

۵. طراحی و اجرای دوره‌های آموزشی تخصصی بر اساس نیازسنجی و متناسب با وظایف و شرایط هر دهیاری، با تمرکز بر سه محور مدیریت پروژه و بودجه‌ریزی عملیاتی برای دهیاران درجات ۳ به بالا، کارآفرینی و توسعه زنجیره ارزش محصولات کشاورزی برای مناطق مستعد کشاورزی و مدیریت پسماند و اصول حفاظت محیط‌زیست برای تمامی دهیاران.

۶. تشکیل شورای هماهنگی دستگاه‌های اجرایی در سطح بخش با حضور بخشدار، دهیاران و نمایندگان نهادهایی نظیر بنیاد مسکن، جهاد کشاورزی، اداره محیط‌زیست و شبکه بهداشت و درمان. برگزاری منظم جلسات ماهانه این شورا با هدف شناسایی مسائل اولویت‌دار، تعیین مسئولیت دستگاه‌ها، هماهنگی برنامه‌های اجرایی و جلوگیری از موازی‌کاری و اتلاف منابع می‌تواند به تقویت جایگاه دهیاری‌ها در مدیریت یکپارچه توسعه روستایی کمک کند.

۶- منابع

آمدی، داود، وارسته بازقلعه، محمد، و فقیه لاریجانی، فرهنگ. (۱۴۰۴). آسیب‌شناسی نظام دهیاری‌ها در ایران و ارائه الگوی مطلوب در چارچوب حکمروایی خوب ملی و محلی به‌منظور توسعه پایدار. *جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۵(۶۱)، ۵۱۲–۵۲۶ . https://doi.org/10.22034/jgeoq.2026.568857.4402

احمدی میبدی، سیدجواد، احمدیان، محمدعلی، و جعفری، حمید. (۱۴۰۱). تحلیل فضایی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه اقتصاد روستایی بخش مرکزی شهرستان مشهد. *جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۲۰(۱)، ۱۵۵–۱۸۶ . https://doi.org/10.22067/jgrd.2022.74314.1099

احمدی، منیژه، و چراغی، مهدی. (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل مؤثر بر تحقق حکمروایی خوب روستایی با تأکید بر عملکرد دهیاری‌ها (مطالعه موردی: دهستان چاپیاره بالا، شهرستان زنجان). *جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)*، ۷(۴)، ۳۳–۴۴ . https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22286462.1396.7.4.3.9

ایمانی، بهرام، و فتحی، بهروز. (۱۳۹۸). ارزیابی و تحلیل عملکرد دهیاری‌ها با تأکید بر رویکرد حکمروایی شایسته (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان اردبیل). *راهبردهای توسعه روستایی*، ۶(۱)، ۵۱–۶۲ . https://doi.org/10.22048/rdsj.2019.160198.1758

ایمانی جاجرمی، حسین، و فیروزآبادی، سیداحمد. (۱۳۸۶). بررسی مدل‌های سنجش عملکرد مدیریت محلی: با تأکید بر سازمان‌های مدیریت شهری و روستایی در ایران. *نامه علوم اجتماعی*، ۱۵(۳۲)، ۹۱–۱۱۱ https://jnoe.ut.ac.ir/article_26984.html .

بدری، سیدعلی، قدیری معصوم، مجتبی، فرهادی، صامت و اسکندری، حافظ. (۱۳۹۰). مطالعه تطبیقی مدیریت روستایی ایران و چین با رویکرد حکمروایی. *روستا و توسعه*، ۱۴(۳)، ۶۹–۹۱ https://doi.org/10.30490/rvt.2018.59152 .

برقی، حمید، شایان، محسن، جلایی، اکبر، و رشیدی، سعیده. (۱۳۹۷). ارزیابی نقش دهیاری‌ها در فرآیند توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان گلاب شهرستان کاشان). *اندیشه جغرافیایی*، ۱۰(۱۹)، ۱۰۳–۱۲۳ . https://geonot.znu.ac.ir/article_33612.html

برقی، حمید، قنبری، یوسف، و افشاری‌پور، علی. (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه اقتصاد نواحی روستایی از دیدگاه ساکنین (مطالعه موردی: دهیاری دهبکری شهرستان بم). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۴(۴)، ۸۷–۱۰۴ . https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22287485.1393.4.4.5.5

پوررمضان، عیسی، علینقی‌پور، مریم، و توفیق‌جو، ابراهیم. (۱۳۹۵). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان با بهره‌گیری از مدل کانو (مطالعه موردی: روستای سیاه‌اسطلخ، شهرستان رشت). *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۵(۲)، ۱۳۱–۱۴۶ . https://doi.org/10.22067/jrrp.v5i2.47472

حیدری ساربان، وکیل، مجنونی توتاخانه، علی، و مفرح بناب، مجتبی. (۱۳۹۴). بررسی و تحلیل رضایت‌مندی روستاییان از کیفیت خدمات دهیاری‌ها با بهره‌گیری از مدل تحلیل شکاف: مورد مطالعه شهرستان بناب. *توسعه محلی (روستایی ـ شهری)*، ۷(۲)، ۲۷۷–۲۹۸ . https://doi.org/10.22059/jrd.2015.60564

خواجه شاهکوهی، علیرضا، سوری، فرشاد، و مهدوی، شهرام. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر میزان رضایت‌مندی روستاییان نسبت به عملکرد دهیاران: مطالعه موردی بخش کونانی شهرستان کوهدشت. *روستا و توسعه*، ۱۵(۱)، ۲۳–۴۱ . https://doi.org/10.30490/rvt.2018.59131

دربان‌آستانه، علیرضا. (۱۳۸۹). مدیریت روستایی در برنامه چهارم: دهیاری. *دهیاری*، ۳(۱۵)، ۱۴–۲۲ . https://www.magiran.com/p1016019

رستمی، شاه‌بختی، مظفری، فاطمه، رحیمی مقدم، جواد، و ذوالفقاری، امیرعلی. (۱۳۹۴). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهیاری‌های شهرستان ایوان، استان ایلام). *مسکن و محیط روستا*، ۳۴(۱۴۹)، ۱۰۳–۱۱۹ http://jhre.ir/article-1-397-fa.html .

رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۳). *مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران*. انتشارات قومس.

رضوانی، محمدرضا، محمدی، سمیه، و پیری، صدیقه. (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها با استفاده از مدل چارچوب عمومی ارزیابی (CAF) (مطالعه موردی: شهرستان دهلران). *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۴۵(۱)، ۱۹۹–۲۱۶ . https://doi.org/10.22059/jhgr.2013.30046

سربرقی مقدم، تکتم، بوذرجمهری، خدیجه، و قاسمی، مریم. (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد دهیاران در فرآیند توسعه پایدار روستایی از دیدگاه روستاییان (مطالعه موردی: بخش طرقبه شهرستان بینالود). *آمایش جغرافیایی فضا*، ۶(۱۹)، ۱۱۹–۱۳۶ . https://gps.gu.ac.ir/article_32848.html

شفیعی ثابت، ناصر، و ابراهیمی‌پور، فائزه. (۱۳۹۹). عملکرد مدیریت محلی در بهبود شاخص‌های تحولات فضایی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: بخش اسفندقه در شهرستان جیرفت). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۴(۱)، ۱–۱۴ . https://doi.org/10.22077/vssd.2021.4174.1024

صحنه، بهمن. (۱۴۰۰). تحلیلی بر رضایتمندی ساکنان نواحی روستایی شهرستان آق‌قلا از عملکرد دهیاری‌ها. *آمایش جغرافیایی فضا*، ۱۱(۳۹)، ۱–۲۲ . https://doi.org/10.30488/gps.2020.222806.3207

عنابستانی، علی‌اکبر، و تکلو، احسان. (۱۴۰۲). تحلیل پیشران‌های کلیدی اثرگذار بر نظارت دهیاران بر ساخت‌وساز روستایی با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهرستان تویسرکان). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۴(۱)، ۲۰–۳۲ . https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5641.1132

عنابستانی، علی‌اکبر، شایان، حمید، خسروبیگی، رضا، تقی‌لو، علی‌اکبر، و خدایی، یوسف. (۱۳۹۲). بررسی میزان رضایت‌مندی از کیفیت خدمات سازمان‌های متولی مدیریت محلی روستایی در شهرستان ایجرود (استان زنجان). *جغرافیا و آمایش شهری ـ منطقه‌ای*، ۳(۷)، ۵۱–۶۹ . https://doi.org/10.22111/gaij.2013.1088

فال سلیمان، محمود، صادقی، حجت‌الله، مرادی، محمود، و کاووسی، غلامرضا. (۱۳۹۱). بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در فرآیند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان بیرجند). *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۱(۱)، ۷۳–۹۵ . https://doi.org/10.22067/jrrp.v1i1.14740

فال سلیمان، محمود، میکانیکی، جواد، و اقتداری، مهشاد. (۱۳۹۸). تحلیل فضایی عملکرد مدیریت دهیاری‌ها در فرآیند توسعه روستایی (مورد: دهستان‌های شهرستان عنبرآباد در استان کرمان). *برنامه‌ریزی و توسعه کالبدی*، ۴(۲)، ۲۵–۳۴ . https://doi.org/10.30473/psp.2019.6065

فلاح محمدحسینی، کامبیز، محمدی، محمد، و زند، آزیتا. (۱۳۹۶). بررسی نقش شورای اسلامی و دهیاری‌ها بر توسعه روستایی در بخش مرکزی شهرستان اسلامشهر. *راهبردهای توسعه روستایی*، ۴(۴)، ۴۵۳–۴۷۳ . https://doi.org/10.22048/rdsj.2018.63182.1620

فولادی نشتا، علی، رضوانی، محمدرضا، و بدری، سیدعلی. (۱۴۰۱). تحلیل سطح حکمروایی محلی روستاهای شهرستان تنکابن. *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۳(۳)، ۱–۱۹ . https://doi.org/10.22077/vssd.2022.5244.1103

فیروزآبادی، سیداحمد، و ایمانی جاجرمی، حسین. (۱۳۹۱). وضعیت رضایت روستاییان و عوامل مرتبط با آن از عملکرد دهیاری‌ها (مطالعه موردی: روستاهای استان قزوین). *پژوهش‌های روستایی*، ۳(۹)، ۶۱–۹۱ . https://doi.org/10.22059/jrur.2012.24724

قنبری، سیروس، و نادریان‌فر، مهدی. (۱۳۹۷). ارزیابی عملکرد دهیاران در پایداری محیطی روستاها. *جغرافیا و پایداری محیط (پژوهشنامه جغرافیایی)*، ۸(۲۷)، ۳۱–۴۵ . https://dorl.net/dor/20.1001.1.23223197.1397.8.2.3.7

کیقبادی، مریم. (۱۴۰۳). *مروری بر رویکردها، تجارب و سازوکارهای «حکمرانی محلی» و پیشنهادهایی برای مجلس شورای اسلامی (شماره مسلسل ۲۰۰۱۵)*. دفتر مطالعات حکمرانی، گروه الگوها و ابزارهای حکمرانی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

لطفی، حیدر، صالحیان بادی، سعید، و قاسمی بادی، حمیدرضا. (۱۳۹۵). تحلیل عملکرد دهیاری‌ها در فرآیند توسعه اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی (مورد: بخش بادرود، شهرستان نطنز). *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۶(۲۲)، ۱۶۵–۱۷۶ . https://dorl.net/dor/20.1001.1.22516735.1395.6.22.13.3

مرادی، خدیجه، و پاپزن، عبدالحمید. (۱۳۹۱). ارائه الگویی به‌منظور شناسایی عوامل بسترساز موفقیت دهیاری‌ها (مطالعه موردی: دهیاری‌های دهستان بالادربند شهرستان کرمانشاه). *پژوهش‌های روستایی*، ۳(۱۰)، ۱۷۵–۲۰۲ . https://doi.org/10.22059/jrur.2012.25102

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۶). *نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵* . https://amar.org.ir/population-and-housing-census#app3146

مطیعی لنگرودی، سیدحسن، سوری، فرشاد، و چراغی، مهدی. (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد دهیاران در فرآیند توسعه روستایی با تأکید بر گروه‌های هدف کشاورزی. *برنامه‌ریزی فضایی*، ۳(۲)، ۱۹–۳۶ . https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22287485.1392.3.2.4.3

معاونت حقوقی ریاست جمهوری. (۱۴۰۴). *اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها (مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۱ هیئت وزیران)* . https://qavanin.ir/Law/TreeText/?IDS=5249103548834589609

میکانیکی، جواد، فال سلیمان، محمود، و علی‌اکبری، فاطمه. (۱۴۰۳). نهاد دهیاری و توسعه پایدار فضا؛ مطالعه روستاهای بخش مرکزی شهرستان قاینات. *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۵(۴)، ۱۳۷–۱۵۸ . https://doi.org/10.22077/vssd.2024.7592.1256

موسویان، سیده‌سمیه، پوررمضان، عیسی، قریشی، محمدباسط، و آمار، تیمور. (۱۴۰۲). تبیین چالش‌های اجتماعی مدیران محلی در فرآیند توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان شفت). *روستا و توسعه پایدار فضا*، ۴(۲)، ۳۷–۵۵ . https://doi.org/10.22077/vssd.2023.5890.1154

نعمتی، مرتضی، و بدری، سیدعلی. (۱۳۸۶). ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی: مقایسه تطبیقی دهیاری‌های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ (مطالعه موردی: استان گلستان). *پژوهش‌های جغرافیایی*، ۳۹(۷)، ۱۶۱–۱۷۶ . https://jrg.ut.ac.ir/article_18527.html

نوروزی، اصغر، مهدوی، داوود، و بدری‌زاده، زهرا. (۱۳۹۶). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در چارچوب شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان اصفهان). *پژوهش‌های روستایی*، ۸(۴)، ۶۵۲–۶۶۲ . https://doi.org/10.22059/jrur.2018.64055

References

Ahmadi Meybodi, S.J., Ahmadian, M.A., Jafari, H. (2022). Spatial analysis of the performance of village administrations in rural economy development in central district of Mashhad, *Journal of Geography and Regional Development* 2021(1), 155-186. https://doi.org/10.22067/jgrd.2022.74314.1099 [In Persian]

Ahmadi, M. and Cheraghi, M. (2017). Analysis of effective factors in rural good governance with focus on rural manager (dehyar), (case study: chaipare bala county, Zanjan township), Geography (Regional Planning), 7(4), 33-44. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22286462.1396.7.4.3.9 [In Persian]

Amadi, D., Varasteh, M. and Faghih Larijani, F. (2025). Pathology of the rural system in Iran and presentation of a desirable model within the framework of good national and local governance for sustainable development. *Geography and Regional Planning*, 15 (61), 512-526. https://doi.org/ 10.22034/jgeoq.2026.568857.4402 [In Persian]

Anabestani, A. and Takallou, E. (2023). Analysis of key drivers affecting the supervision of rural mayors over rural construction from the perspective of futures studies: a case study of Tuyserkan County. *Village and Space Sustainable Development*, *4*(1), 1-20. doi: 10.22077/vssd.2023.5641.1132 [In Persian]

Anabestani, A.A., Shayan, H., Khosrobeigi, R., Taghilou, A.A., Khodaie, Y. (2013). Review the satisfaction rate from the quality of services of the organizations responsible for the rural local management in Ijroud county (Zanjan province), *Geography and Territorial Spatial Arrangement,* 3(7), 51-69. https://doi.org/10.22111/gaij.2013.1088 [In Persian]

Badri, S. A., Ghadiri, M., Farhadi, S., Eskandari, H. (2011). A governance approach to comparative study of rural management in Iran and China, *Village and Development*, 14(3), 69-91. https://doi.org/10.30490/rvt.2018.59152 [In Persian]

Bardhan, P. (2002). Decentralization of governance and development. *Journal of Economic Perspectives*, 16(4), 185–205. Doi: 10.1257/089533002320951037

Barghi, H., Ghanbari, Y., Afsharipoor, A. (2014). Performance evaluation of dehyarees in the economic development of villages from the viewpoint of villagers (A case study: Dehbakri Dhyari of Bam Township), *Spatial Planning*, 4(4), 87-104. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22287485.1393.4.4.5.5 [In Persian]

Barghi, H., Shayan, M., Jalali, A., Rashidi, S. (2018). Evaluation of role play in the process of sustainable rural development (case study: Golab rural district, Kashan), *Geographic Notion*, 10(19), 103-123. https://geonot.znu.ac.ir/article_33612.html [In Persian]

Blair, H. (2000). Participation and accountability at the periphery: democratic local governance in six countries, *World development*, 28(1), 21-39. https://doi.org/10.1016/S0305-750X(99)00109-6.

Brinkerhoff, D. W. and Johnson, R. W. (2009). Decentralized local governance in fragile states: learning from Iraq. *International Review of Administrative Sciences*, *75*(4), 585-607. https://doi.org/10.1177/0020852309349424

Darban Astaneh, A. (2010). Rural management in the Fourth Development Plan. *Dehyari*, 3(15), 14–22. https://www.magiran.com/p1016019 [In Persian]

Dekker, K. and Kempen, R. (2004). Urban governance within the big cities policy: ideals and practice in Den Haag, the Netherlands. *Cities*, 21(2), 109-117. https://doi.org/10.1016/j.cities.2004.01.007.

Faguet, J.P. (2014). Decentralization and governance. *World Development*, 53, 2-13. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2013.01.002

Fallah Mohammad Hoseini, K., Mohammadi, M., Zand, A. (2017). The role of islamic councils and dehyary on the rural development in the central district of the Islamshar Township. *Rural Development Strategies*, 4(4), 473-453. https://doi.org/10.22048/rdsj.2018.63182.1620 [In Persian]

Falsolaiman, M., Sadeghi, H., Moradi, M., Kavoosi, Gh. (2012). The performance of village head assistants (dehyars) in rural development and management (case study: central district of birjand county) , *Journal of Research and Rural Planning*, 1(1), 15-18. https://doi.org/10.22067/jrrp.v1i1.14740 [In Persian]

Falsolayman, M., Mikaniki, J., Eghtedari, M. (2019). Spatial analysis of the performance of rural managers (dehyars) in the rural development process (case study: rural districts of Anbar Abad, Kerman province), *Physical Development Planning*, 4(2), 25-34. https://doi.org/10.30473/psp.2019.6065 [In Persian]

Firouzabadi S.A. and Imani Jajarmi, H. (2012). The villagers satisfaction of dehyari (rural management unit) performance (the case study: Ghazvin province villages), *Journal of Rural Research*, 3(99), 61-91. http://doi.org/10.22059/jrur.2012.24724 [In Persian]

Foladi Nashta, A., Rezvani, M. and Badri, S. A. (2022). Analysis of local governance level in villages of Tonekabon city using TOPSIS method. *Village and Space Sustainable Development*, *3*(3), 1-19. doi: 10.22077/vssd.2022.5244.1103 [In Persian]

Gangadharappa, N. R., Acker, D. G., Chengappa, P. G., Ganesamoorthi, S., Kumar, S., Sajeev, M. V., Shen, D. (2007). Social capital and ability to change among Indian Farmers. Paper Preented at International Conference on 21st Century Challenges to Sustainable Agri-Food Systems: Biotechnology, Environment, Nutrition, Trade and Policy, 15th-17th March, 2007, Polson, Montana.

Ghanbari, S. and Naderianfar, M. (2018). Assessing the performance of farmers in environmental sustainability of villages case study: (central part of Nimroz township), *Geography and Environmental Sustainability*, 8(27), 31-45. https://dorl.net/dor/20.1001.1.23223197.1397.8.2.3.7 [In Persian]

Hiedari Sarban, V., Majnoony, T. A., Mofareh, B. M. (2016). Analysis of satisfaction with the quality of dehyari service with using gam model: a case study of Bonab County, *Journal of Community Development (Rural and Urban),* 2(13), 277-298. Doi: 10.22059/jrd.2015.60564 [In Persian]

Hooda, S. (2016). Effectiveness of local government and community participation in health service delivery in rural Haryana. *International Journal of Rural Management*. 12(1), 27-50. doi: 10.1177/0973005216633957

Ibietan, J. (2010). The role of local government in rural development issues. *Knowledge Review*, 20(2), 30-38. https://www.academia.edu/download/86506533/Knowledge_20Review.pdf

Imani, B. and Fathi, B. (2019).Assessing and analyzing the performance of rural municipalities (RMs) with an emphasis on a competent governance approach. the case of villages in the central district of the Ardabil County, *Rural Development Strategies*, 6(1), 51-62. https://doi.org/10.22048/rdsj.2019.160198.1758 [In Persian]

Imani, J. H. and Firouzabadi, S.A. (2008). Performance measurement models in local management (concerning rural and urban management organizations in Iran), *Nameh-ye Olum-e Ejtemai*, 15(32), 91-111. https://jnoe.ut.ac.ir/article_26984.html [In Persian]

Kardos, M. (2012). The reflection of good governance in sustainable development strategies. Procedia - *Social and Behavioral Sciences,* 58, 1166-1173. DOI:10.1016/j.sbspro.2012.09.1098

Khajeh Shahkoohi, A., Souri, F., Mahdavi, Sh. (2012). The factors affecting the satisfaction of villagers with the performance of rural assistants: a case study of koonani district of koohdasht county, *Village and Development*, 15(1), 23-41. https://doi.org/10.30490/rvt.2018.59131 [In Persian]

Khongsatjaviwat, D. and Routray, J, K. (2015). Local government for rural development in Thailand. *International Journal of Rural Management* 11(1):3-24. DOI: 10.1177/0973005215569383

Lawal, T. (2014). Local government and rural infrastructural delivery in Nigeria. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 4(4), 139-147. http://dx.doi.org/10.6007/IJARBSS/v4-i4/771

Lee, K. (2021). Relationship between Public Service Satisfaction and Intention of Continuous Residence of Younger Generations in Rural Areas: The Case of Jeonbuk, Korea. *Land*, 10(11), 1-15. https://doi.org/10.3390/land10111203

Lotfi, H., Salehian Badi, S., Ghasemi Badi, H. R. (2016). The analysis of the function of villages' managers in the process of economic development in badrood district villages, Natanz county, *Journal of Regional Planning*, 6(22),165-176. https://dorl.net/dor/20.1001.1.22516735.1395.6.22.13.3 [In Persian]

Mikaniki, J., Falsolayman, M. and Aliakbari, F. (2024). Rural municipalities and space sustainable development; a study of villages in the central district of Qayenat County. *Village and Space Sustainable Development*, *5*(4), 137-158. doi: 10.22077/vssd.2024.7592.1256 [In Persian]

Moradi, K. and Papzan, A. (2012). Modelling the factors of success in rural administration (case study: Baladarband, Kermanshah province, Iran). *Journal of Rural Research*, *3*(10), 175-202. doi: 10.22059/jrur.2012.25102 [In Persian]

Mosavian, S. S., Pourramzan, E., Ghoreshi, M. B. and Amar, T. (2023). Explaining the social challenges faced by local managers in the process of rural sustainable development (case study: villages of Shaft County). *Village and Space Sustainable Development*, *4*(2), 37-55. doi: 10.22077/vssd.2023.5890.1154 [In Persian]

Motiei Langroodi, S.H., Souri, F., Cheraghi, M. (2013). Performance assessment dehyaran in rural development with emphasis on target groups of agricultural, *Spatial Planning*, 3(2), 19-36. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22287485.1392.3.2.4.3 [In Persian]

Nemati, M. and Badri, S. A. (2007). Evaluation of functional role of resent rural management system comparison of active dehyaris in small and big villages in Golestan province, *Geographical Research Quarterly*, 39(7), 161-176. https://jrg.ut.ac.ir/article_18527.html [In Persian]

Norouzi, A., Mahdavi, D., Badrizadeh, Z. (2018). Evaluating the performance of village administrations using the framework of rural good governance indicators (a case study: rural areas in central district of Isfahan county). *Journal of Rural Research*, 8(4), 652-662. https://doi.org/10.22059/jrur.2018.64055 [In Persian]

Pourramzan, E., Alinaghipour, M., Tofighjou, E. (2016). Evaluating the performance of rural areas from the perspective of villagers using the Kano model (Case study: Siah Astalakh village - Rasht County) , *Journal of Research and Rural Planning*, 5(2), 131-146.. https://doi.org/10.22067/jrrp.v5i2.47472 [In Persian]

Rezvani, M. R. (2004). *An introduction to rural development planning in Iran* (1st Ed.). Tehran: Qoomes Publication.

Rezvani, M. R., Mohammadi, S., Piri, S. (2013).Performance assessment of rural municipalities (dehyari) using common assessment framework (CAF) (case study: Dehloran county) , *Human Geography Research Quarterly*, 45(1), 199-216. https://doi.org/10.22059/jhgr.2013.30046 [In Persian]

Sahneh, B. (2021). Analysis of settlers' satisfaction with performance of dehyaris in the rural areas of Agh Ghala, *Geographical Planning of Space*, 11(39), 1-22. Doi: 10.30488/gps.2020.222806.3207 [In Persian]

Sar Barghi Moghadam, T., Bouzarjmehri, Kh., Ghasemi, M. (2014).Performance of village head assistants (dehyar) on rural sustainable development (Case study: Torghabeh section locating in Binalood city) , *Geographical planning of space*, 6(19), 119-136. https://gps.gu.ac.ir/article_32848.html [In Persian]

Shafiei Sabet, N. and Ebrahimipour, F. (2021). The performance of local management in improving indicators of spatial evolution in the rural settlements (Case study: Esfandaqiyeh District in Jiroft County). *Village and Space Sustainable Development*, *1*(4), 1-14. doi: 10.22077/vssd.2021.4174.1024 [In Persian]

Shahbakhti, R., Mozafari, F., Rahimi, M.J., Zolfaghari, A. A. (2015). Evaluating the function of rural governors (dehyars) in rural development (case study: Aivan Gharb, Illam), *Housing and Rural Environmen*t, 34(139), 103-122. http://jhre.ir/article-1-397-fa.html [In Persian]

Shaikhi, H., Parizadi, T., Varmazyar, B. (2013). Assessment and evaluation of rural forums performance in rural development and management process (case study: county of Hamadan), *Spatial Planning*, 3(10), 17-32. https://sppl.ui.ac.ir/article_15966_00.html [In Persian]

Statistical Center of Iran. (2017). *Results of the 2016 National Population and Housing Census*. Available from: https://amar.org.ir/population-and-housing-census#app3146. Accessed March 3, 2026

Taylor, Z. (2016). Good governance at the local level: meaning and measurement. IMFG Papers on Municipal Finance and Governance. University of Toronto. https://hdl.handle.net/1807/81210. Accessed on 03 June 2026.

Vice Presidency for Legal Affairs. (2025). Statute, Organization and Administrative Structure of Rural Municipalities (Dehyaries), approved by the Council of Ministers on February 10, 2002. Available from: https://qavanin.ir/Law/TreeText/?IDS=5249103548834589609 Accessed April 22, 2026